

(31)
C A T O
C H R I S T I -
A N V S .

In quem coniunguntur ea omnia, quæ
in sacris literis ad parentum, pue-
rorumq; pietatem videntur maxi-
mè pertinere.

L O N D I N I
Excudebat Valentinus Simfius.

CHRISTIAN

AN

the doctrine
in which
in fact
in fact

LONDON

Printed by J. Sturges

Optimis Ciuibus, ornatissi-
misq; hominibus, Magistro
Gardianis, Assistentibus, & reliquis
Mercetorum Londinensium Societati,
Scholæ Paulinæ procuratrici, omnem,

et diuinitum Incorporum
salutem, in p. aulogioq; obo

Ibrum meum priorem, quem cate-
chismum Paulinū ideo inscripsi, quia
in usum Scholæ Paulinæ illum con-
scripsi, vobis societatiq; vestræ, ornatissimi
vin. bono iure oblatum dedicavi. Quicquid e-
nim Scholæ Paulinæ bonum spectabit, illud
vobis, vestraq; prudentiæ debebitur, quibus
fundator etiam ipse D. Ioan. Collettus, (qui vt
de omnibus bene meruit, ita cum honore ab
omnib; debet nominari) se totum voluit debe-
re, cū societatis vestræ, patrocinio, fidei, tutelæ,
procuratori, scholam suam, eiusq; omnia pru-
dentissime committeret. Si quid enim in ciuitati-
bus, vel propter utilitatē diuinitum, vel prop-
ter dignitatem, incorruptum videretur extitu-
tum illud in bene constituta ciuium bonorum

dit. Quam prudentissimi viri opinionē longe
verissimam re ipsa comperio, si qua fidei ho-
mini in vestra circa scholam hanc diligenti in-
dustria ab aliquot iam annis exercitatio habenda
videbitur. Quae me causa impulit, ut & pri-
orem illum librum meum vobis, schola quip-
pe illius fidelissimis procuratoribus dedicare,
& hunc etiam posteriorum eiusdem receptam
iam, ac novum consecrarem. Atque, ut illum i-
deo composui, quia fundatoris ipsius consiliū
eam mihi operam expresserat, qui de Cate-
chismo pueris infundendo, tam erat sollicitus
ita & hunc eundem fundatoris eadem consilio
insistens comitē catechismo genitum atque
genuinum associo. Qui enim in religione pi-
etatemque primaria commendant, eam pro-
cul dubio etiamque illis familiarem esse voluit,
quoad prophetas autores, qui propter linguae
arum acquisitionē necessario in scholas nostras
docendi, discendiq; adromuntur, ad sanioris
iudicii venturam possent revocare, ut propheta-
nam falsitatem eum summo stupore admira-
rentur, Christianam veritatem summo amore
complecterentur. Id quod hic noster postula-
or, & liber & labor studiosē legenti praestitu-
rum se pollicetur. Quae itaque ad hoc negotiū
praecepta excerpta, perducant, ne dum eis
possent

possent audire; nec omnia fideliter versant
omnino, quod se exerceat propter numerum
in eam recipiunt, & fideliter propter sup
li faciem in regimini; & vultus propter
genua in bonitate consentiant; quia quia si
facis bonis habetur, eo audiret secum auto
ritatem apponit. Quae mihi ratio videtur vi
nere sunt funditoris consilium perfectum con
cludere, quia pietatem, ut plenam, id perfectum
suis infans, infansque percipit. Ut vero
votis, omnium viri de Catochismo Paulino
ratione, considerant, inquit apud ista de Ca
tochismo Christiano. (Hic enim posteriorem hunc
nomine) idcirco vobis statim indicare, ut utriusque
cognita, & perspicua ratione, de utroque inclut
possitis, indicare. Librum hunc a prudentia
humana Catonem, a veritate divina, Christiano
nomine. Tum etiam quia Catoni istius
diu scholis, nostris familiari successorem illum
apud meos destino, Catonem nuncupandum
censui pro Cato prior desideraretur, cum eius
haeres legeretur. Prioris etenim illius Catonis
sententiae, & breues ad memoriam, ita difficil
les ad sensum, & pueris impares sunt, licet puer
egressus in fronte educationem per se ferant.
quorum in plurimis acumen intelligentiamque
longe superam, ut quae in & gravissima argu
mentis sepe ingerunt, & in oratione privata
tumulum, in politis publicis ciuitatibus

nam, in descriptione rerum rusticarum ubi
quando supra pueros expanantur. Quartum
quidem notitia sublimior est, quam quæ a
parvulis, mox hōc, assuetis ingenijs compre-
hendatur. Et ne ad prioris illius Catonis reten-
tionem solide possit obijci, vtilia esse eius om-
nia, & memorie fidelis in hæc fura, quamuis
postea profutura, si a prima ætate vel non in-
tellecta imbibantur: contra certè respondēbi-
tur, argumenti huius propter pietatem longe
valissimam præstantiam, per reliquam vitam
perpetuo excolendam, sibi a se condiendam
primæ ætatis infantiam deponere, ut non solum
primas partes sed & locum primum in nostra
docendi provincia sibi vendicat, licet aliquam
cæteris argumentis sedem impartiat, ut se vel
conferant, si consentiant, vel subsequantur, si
subseruiant. Quin & eadem etiam postea a-
pud alios autores, qui æconomica, vel mora-
lem, vel politica, vel agriculturam profitentur
maturiori ad iudiciū ætate reperientur, e quo-
rum fontibus illa haurire præstiterit, quā Ca-
tonis rivulos ita confectari, ut sacrationi argu-
mento, annisque primis aptiori præferantur.
Adhuc præcedenti *Carminibus* doctrinæ cog-
nata, consanguineaq; argumenta adfuit hic li-
bellus. in quem contuli ea pene omnia, quæ in
hoc genere è sacra scriptura colligi, excerptiq;
posse videbātur, quantum scilicet ad puerorū
monita

monita salubria, parentumq; diligentem cau-
tionem attingebit. Quæ nostra aduersaria dū &
preceptorum docebunt, & pueri discunt, paula-
tim in diuinis locutione experiantur, consue-
scent, integro sacrorum librorum volumini insinua-
bunt, ut pietatis doctrinam Catechismus Pau-
linus incipiat, Cato Christianus perficiat, vti-
que de prophetarum scriptorum errore in fa-
cis eruditior doceat iudicare. Catonem hunc
classis schola Paulina secunda adiudicauit, ut
Catechismum primæ, quibus duobus classibus,
quia de lectione celerior, & scriptione medi-
ocrius cauebatur, & grammatica nihil, præter
nominum declinationes & verborum coniu-
gationes acciperet, pronominum declinando-
rum in numero finito facilius, & pariter pro-
num, quæ nomina adiectiua referunt, facilius
verborum coniugatio, quia multiplex, diffici-
lior, propter, & personalium cum suis rectis,
& impersonalium cum suis obliquis casibus,
complexionem variam. Et in verbis etiam
ipsis, pro specierum discrimine, multa in
coniugando difficultas, ut de ipsa personarum,
& temporum interpretatione. Anglica nihil di-
cam, quæ nouam, & a communibus nostris gram-
maticis longe diuersam rationem, flagitabit.
Scholarum hodie nostrorum hæc est duplex,
prior, quod pueri nequeant accuratè legere,
priusquàm latine lingue applicentur posterior,

[illegible]

tes ostendunt. In vocibus itaq; & declinandis
& coniugandis tum demum satis exercitata, co-
ruditiq; videbitur pueritia, cum non solum re-
cta, retroque, quaque versum, eas potest per-
tractare, sed positam, nominatamq; cuiuslibet
vocis declinatæ vel coniugatæ pro tempore,
modo, numero, easo particulam ita celeriter
expedire, ut ad translationē ex Anglico in La-
tinum statim, sine aut preceptoris molestia, aut
transfereatis metu possit subseruire. Cito enim
datinē & loqui discet & scribere, qui promptē,
periteque declinare, coniugareque nomina &
verba didicerit. Neque verò debet quisquam
mirari, me tam serio, tamque sepe de hac in-
flectendarum vocum ratione memorare, cum, si
quid in hac prima, quantumvis humili, ac par-
ua, ne necessaria tamen institutione magnum ex-
istat, hoc certè multo sit maximū cui expedi-
endæ facilitati à magistris literarijs diligentissi-
mè debet prospici. Has itaque duas, quas dixi
classes intra solas declinationes & coniugatio-
nes se volo continere, neque data opera, & de
industria vltius aliquid cogitare, licet è per-
fecta declinationum, coniugationūq; discipli-
na, Syntaxis se paratam instructamque, vel in
duab; illis gloriatur. Quam ut proximis duab;
classibus attribuo, ita & expedita præparataq;
esse priora nihil obfuerit, & properanti sed
perniciosa festinationi occurratur, & bene in-

stituti in prioribus pueri ad posteriora satis
commodè satisque tempestinè transferentur.
Quamquam ne in vlla classe, vllæue lingua illa
inflectēdi vt creberrima ita fructuosissima cō-
suetudo omitti omnino debet, ita facilè ē me-
moria excutuntur, quæ laboriosè imprimuntur,
nisi frequentet refriquentur. Hæc enim om-
nia ē longa docendi consuetudine & experiē-
tia animaduerti : vt festinationem præcocem
vero in literis progressui inimicam existere, ita
expeditam legendi facultatem in pueris, citò
magistrum interpretem in lectionibus conse-
qui, dum lectio expedita circa exquirenda re-
motiora aliquādo vocabula oculum non mo-
rabitur. Interpretationem vero lectionum ex-
peditam memoriter, celeriterque ediscendis
lectionibus, commodissimè inservire : In me-
moria autem fideliter repositas lectiones ad
sensum & iudicium plurimum cōferre : Cum
iudicio denique coniunctum, copulatumque
illud Horatianum, verba præuisam rem non
inuita sequi, vt qui latinè velit recte vel loqui,
vel scribere, auctoris sui mentem & sensum pri-
us debeat intelligere, & qui vllum in vera dis-
cendi ratione serium, ac sanum progressum
velit assequi, prius sine vlla remora, & scienter,
ac celeriter debeat legere. Quæ omnia, vt ossa,
& nerui corpora, sic declinatio & coniugatio
vorum strenuè sustinent, & firmissimè con-
strin-

stringunt. In quibus ne credāt magistri vllum
omnino tedium, licet vel ad tedium exerce-
antur, cū tarditati vtilitas præponderet. Hiscē
duabus ergo classibus lectionem accuratam,
interpretationem apte propriam, memoriam
fidelem, iudicium intelligens, vocum expedi-
tam inflexionem, eaq; omnia pro ætatis, indo-
lis, ingeniorum, discrimine commendando, licet
non hiscē solis classibus hæc omnia, quia ne à
reliquis propter obliuionis malum debent ex-
ulare, licet hic accuratius doceantur, in cæteris
cautiùs explorentur. De exercitatione scri-
bendi latine, & stylo, quæ hæc omnia solidius
& sensui, & memoriæ puerorum inculpet, &
horarum descriptione, quæ suo quidque do-
cendum tempori assignat, alijsq; rebus, quæ
variè solent docentibus, pro discipulorum pro-
gressu, obuenire, ea hoc tempore classium no-
strarum domesticæ potius doctrinæ referuo,
quam huic præfationi infero, quia eum gram-
matica institutione decreui, ea omnia descri-
bere, quæ ad hæc omnia pertinebunt, quæque
mihi inter docendum à multis iam annis in vl-
la huius argumenti specie occurrerunt.

Quæ latine loquendi, & orationis compo-
nendæ facultatem, facilitatēq; expedient, ea in
proximas duas classes reijcio, in quib⁹ autores
selekti tam solutæ orationis historici, quam
vinctæ, & canentis poetæ suum locū occupa-
bunt.

bunt. Quia quidem in re propter grammaticam nostram communis incorrectam adhuc confusionem, magna mihi difficultas obijcitur, quia nihil vnum adhuc habent pueri, ad quod se perfecte referant, dum in eo quem habemus, libro multa desiderantur necessaria, multa non necessaria coaceruantur, vnde tanta prolixitas oritur, vt scholarum progressus videatur sola regularum grammaticarum doctrina terminari, de lingua pure, vere, scienter acquirenda parum cogitare, quasi soli præceptorum repetitioni sit non indormiendum modo, sed & immorandum, & immoriendum.

Atque vt illud vnicum attingam, de quo grammatici nostri ne quidem adhuc somniant, alia sunt præcepta resoluendi auctoris, quam resolutionem Græci ἀνάλυσιν vocant, in qua omnia ad partes orationis, earumque accidentia reuocantur: alia componendæ orationis, quam σύνθεσιν nominant, in qua de orationis constructione, & dispositione penè oratoria agitur, de quarum distinguendarum, docendarumque ratione, grammatica nostra nihil distinctum, docendumque præcipit. Præterea, alia etiam incunda methodus, quæ ἀγάνη comitetur, quam hæc nostra, quæ contemplationi incertæ se deuouet, & pro elassum in scholis publicis, pro progressuum in priuatis ædibus ascensu, in re grammatica distinguendi gradus, ne vlla particula,

cula, vel mole non necessaria propter multi-
tudinem opprimatur, vel ediosa in tempesti-
tate propter maturitatem oneretur. Quæ et
am cura cum aliarum rerum usu multiplice,
minimo negligitur, si qui grammaticas conscri-
pserunt, illud cognouerint, vel negligenter co-
mittitur, si illud nesciuerint. Iam ipsa hodie
precipientium maxima multitudo (dabunt mi-
hi veniā magistri doctiores, quos omnes mul-
titudine eximo, dum multitudinem solā, indo-
ctiores scilicet nomino) ne grāmaticæ commu-
nis regulas ita legit, vt intelligat, si intelligit, et
non ita, vt ad puerorum usus proprios, & lin-
guæ artificium possit applicare. Hinc discipulorum
memoria inuidi scriptarum potius annotatio-
num, quam verè regularum sarragine onera-
tur, quasi illud esset pueris rectè, grāmaticæq;
erudire, vt solas ē grāmatica regulas, easque
infinitas, & non necessarias, omitta scriben-
di, loquendi, imitandi latine consuetudine sine
ullo, vel usu, vel fructu, vel sensu demurm-
rent. Cum scienter, & cum iudicio præcipientium
magistorum sit proprium, nullam non
veterum grāmaticam percurrere, quam illi
ad nouem Musarum, & trium gratiarum pro
numero similitudinem duodenariam edide-
runt, neque in illis numerant Priscianum, præ-
ter veterib⁹ illis recentiores, ac nostros, eorūq;
plenam notitiam rei quippe grāmaticæ pro-

sefferet sibi reservare, discipulis vero suis necessaria tantum, eaque non simul & semel, sed & saepe, & serio pro docendi, discendi que necessitate, idque adhibito iudicio instillare, praefertim in stylo inducenda forma, cum, ut Quintilianus ait, aliud sit latine, aliud grammaticè loqui. Iam vero quotusquisque est eorum, qui scholis praesunt, qui historias, poetasque, vel omnes, vel plurimos latine conscriptos (de illa etenim lingua sola hoc tempore disquiritur) scienter perlegerit? imo qui latine scienter, vel loqui nouerit, vel scribere? Atqui in hoc professoris grammaei instrumentum in ipsa professionis descriptione perpetuo inquitur, ut qui alios doceret, ipse prius perfecte sciret, quā doceret, ea praefertim, quae doceret, cum ut magnus ille docendi magister Quintilianus doceret, nihil vel minimum nisi à summo artifice bene possit doceri. Licet enim illud verum sit, docendo nos discere, at cum discantium iniuria discitur, cum ea quae à magistris docentur, ab ipsis eodem momento discuntur, unde efficitur (ne huic malo diutius immorer) ut ignorantia ignorantiam & pariat, & proferat. Multa nos docet experientia, fateor, at necessaria debent periculum praecedere, & artem profectus officium est, ea non ignorare, quae profectur, quaeque in ipsa professione primas occupare debent, praefertim cum in eo vitæ instituto

tuto statuat victum sibi querere. In quo plurimum peccatur, primum tenuitate stipendii magistralis, quod docentium labori penè supra fidem ingenti non respondet, ut dum inopiam student vitare, doctrinæ præfecturam deferant periores: Deinde quia plurimi ad tempus tantum docent, neq; in eo genere vitæ suæ tabernaculum defigunt, sed inde confestim auolant, ubi primum pinguior liberaliorque victus conditio sese obtulerit. Quibus nunquam fuit cõsiliũ illi se professioni totos dedere, sed in *magisterio* illic diuertere: ut maxime necessariam educationis provinciam egestas, & inconstantia prædam imperitiæ reliquerint.

Qua quidem in re qui admittendis in scholas magistris præficitur magistratus, quique scholarum patroni, gratiæ, cognitioni, inopiæ, beneficio, alijsq; in admittendo obliquitatibus cedunt, rem publicam aliquo modo vulnerat, dum ineptos imperitosque primæ eruditioni magistros obtrudunt, & rationem aliquam priuatam, ac suam, in admittendo, potius quam reipubl. bonum in promouendo respiciunt, cū eruditus magister, & in lingua, quã suos docet, perfectè informatus, suis & pro dictionario, & pro grammatica, præter grammaticam esse, & ex ipsa sui iudicij sciẽtia, quid in lingua formanda faciendum sit, vel claudicante gram-
matica

matica docere possit. Sed & præbendarum
in ecclesijs erogatio rei scholasticæ non medi-
ocriter obest, dum quæ, ut apud Gratianum
legitur, in magistros theologiæ & grammaticæ
conferrebantur, ad operæ doctrinalis augendâ
alacritatem, illæ iam in ociosiores, ut plurimum
magistros, & reipublicæ inutiles conferuntur
parua sæpius vere theologorum, nulla omnino
grammaticorum habita ratione, quibuscum
bene ageretur, si vel in minimâ cum illis porti-
onem adminterentur. Dumq; laboriosissimis
hominibus vitæ, victusq; sui pabulum cripi-
tur, eruditæ præceptoribus scholæ grammati-
cæ orbanur, res publica denimentum capit, &
pro solido in literis iudicio vana, audaxq; in-
ferentia imprudenter, impudenterq; audet garri-
re. Nolo autem quemquam, cuius cuius erit in
hoc genere professionis, existimare, me cum
hæc profero, probra iacere, vel cū amicis mo-
neo, acrius mordere, vel cum bene cupio, male
mereri, præcipuè cum debeamus omnes no-
stra omnia, quanta quanta erunt priuata, pub-
licæ utilitati postponere, neque nobis acerba
credere, quæ publicam suauitatem operantur.
Solidæ doctrinæ solidè consultum cupio, in
eamq; solam ea præmia conferri, quæ in no-
stra republica, vel ecclesiastica, vel ecclesiæ fa-
mulantia proponuntur. Qui mediocriter lati-
nè tantum sciunt, vel inscienter tantum sciunt,

alio

alio se conferant; & vel stultia sequantur; (quod
apud ceteros vitatum, ac familiare) neq; pu-
deat agiti cultorem latine aliquando ferre, curd
huc in eius aratore non pudeat latine inter-
dum audire. Illud eos orat communis patriæ,
ne crescentem doctrinam sua infamia inficiant;
qui si ab ea exorabuntur, & bono publico cõ-
sulant, & priuatam infamiam auertere. Cæterũ
hæc, ut ab hoc loco non aliena, ita neq; omni-
no huic præfationi propriè propria, & tamen
utilitatis publicæ consideratio eo in se prouex-
it, ut nequire calamo meo silentium imperare.

De grammatica corrigenda, inque & me-
thodum meliorem, & pauciora præcepta ali-
quanto redigenda laboratur. Quod cum fiet,
& horum malorum parti maximæ medebi-
mur, & certum aliquid in docendo habebimus,
quod nostra omnia qualiacunq; & in quocunq;
erunt genere grāmatico cum iudicio referam⁹.

Vnde intelligant, qui docentur, certa ea, &
solida existere, quæ docentur, facilitatemq; in
docendo discendoq; perspicuam ipsi præcep-
torum cum ista necessitate combusta pauci-
tas, & pollicebitur, & præstabit. Habet Her-
mogenes suum Demosthenem absolutum &
perfectum; habent meditationũ grammaticæ
scriptores suas grammaticas præcipuè
Græcas & Hebræas; habent oratoris resolu-
tiones suas, rhetoricas, & in cæteris, qui opus
habent,

habent, & certo & fixo iudicii sui indice, re-
num saltem aliquē habent, & vnde ordiantur,
& in quem desinant: resolutio nostra & com-
positio nostræ grammaticæ vitio, nihil habet
perfecti, quo se recipiat. In qua imperfectione
cogimur ad plures recurrere, vbi vnus libellus,
isq; & impendio & compendio parvus om-
nibus posset satisfacere, cum omnia institutio-
ni puerili ad perfectum linguæ aditum neces-
saria posset comprehendere. In qua nostra
inopia ad Linacrum alia, ad Priscianum alia,
alia denique ad alios, vel modernos, vel vetu-
stiores grāmaticos cogimur referre, vbi libro-
rum multitudo vel à pauperioribus coēmi nō
potest, vel in non luculenter instructis bibli-
othecis non reperiri. Quantum itaque profue-
rit, & docenti, & discenti omnia ad hanc rem
necessaria in vno eoque non ita magno libello
inueniri? Nostra certe confusio, profectui lite-
rario multum officit (de externis institutioni-
bus non loquor, sed de nostra Anglorum An-
glicolatina grammatica) præsertim cum per-
fectè distincteque nihil, implicatè, impeditèq;
omnia proponantur, imo cum in præcepto-
rum præcipuè syntacticorum exemplis ea sit
obscuritas, dum sententiarum non corpora, sed
auulsa sæpius à sensu membra ingeruntur, vt
mediocriter eruditi præceptores ea nequeant
explicare, quæ non intelligunt, cum autores
illos

illos ne de huiusmodi quidem salutarit, unde ex-
empla illa delibantur, & vel inscitiam suam
prodant, vel meras ineptias proferant, dum
quæ non capiunt, ea cupiunt explicare. Quæ
omnia eo impeditiora sunt, quo indoctiores,
& proinde audaciores homines prælis suis
præficiunt typographi, qui, quod ipsis non
placet, delent, quod placet, inferunt, nec tamen
querunt, num placere debeat, aut quare pla-
cere debeat, sed ignorantiam in medicina po-
nunt. Cuius generis vlceribus non sola nobis
nostra grammatica penè sordet, scæteq; : sed
quicquid prælis nostris latine committitur, in-
de sordidum impurumq; emittitur. Huius ve-
ro negligentiz causa inde vt plurimum oritur,
quod à Regia maiestate concessa imprimen-
dorum librorum certis quibusdam hominib;
in rem priuatam prærogatiua, cum impunite-
licentiam ad publicum detrimētum in præ-
lum inuehat.

Cæterum quod ad exempla: ab optimis il-
la quidem scriptoribus excerpuntur, percom-
modè aliquando, sæpius vero penècomodè à
nostris ad finē à primarijs excerptoribus ex-
orbitantem detorta, & deformata: quoties ad
formam orationis præsertim solutz fingendā,
quæ poëticam licentiam aspernatur, & quasi
fastidit, è poëtis versus vel integri, vel mutili af-
feruntur, vt Ciceronis in exemplorum positi-

one iudicium omnino propinquo, quia a praefi-
cientia ad preceptum sursum propius vult
potius affingi, quam non ita propria alibi de
adducari. Prisciani Linacique nostra, & aliorum
illis similitum potius, quam paruum laborem
sua cuiusque familia non improbarent, si in-
petiores magistri eos vel legere vellet, vel in-
telligere possent, vel quae non intelligerent ab
intelligentibus scirentur. Verum haec omnia
indistincte tradita grammaticis, & aperta
dicuntur, & non ita, & septuagintaque doctrina in or-
dinem cogi, emendarique possunt. Quatum
quidem rerum, ut & ceterarumque omnium
praecipua pauca, brevia, plena, perspicua esse
debent, ut nihil necessarium omittatur, & ta-
men de prolixitate grammatica multum rescin-
datur. Ceterum de hisce omnibus, & illis
praecipue, quae ad profanam orationem, & scrip-
tos autores pertinent, deinde liberius agere,
si huic, quam communis patria mecum tanto
perce expetit, correctioni libebit aliquando ma-
num admovere, in usum saltem scholae meae,
ut & ipse de mea opera expetendo iudicem,
& si alijs etiam utilis videbitur, publice etiam
admittatur, ut & libri auctoritas eadem maneat
ad concordiam, & omnes meo labori aliquid
debeant si placebit, si minus, vel iniam
posito acquiescant, vel melius ipsi aliquid pa-
riant, ut ea saltem ratione bono publico inve-
gram.

grammatica consulatur. Quamvis sollicitudo
velo se honesto regit; quia circa eam rem vi-
deor tantopere laborare; quam autoris pub-
lica primam; & propterea fructuosissimum cen-
suit, in qua & ad quam potentia Anglica edu-
catur; linguarum scilicet maxime vero Lati-
ne cognitionem & scientiam. Videntis viri or-
natissimi; quo me scholae fundatoris testis
miseriam vestra; imo totius reipublicae adur-
uando studium propaleat. Et sane haece licet
maioris theatri spectaculo ad emendatione du-
gna sit, in hanc tamen scholasticam disquisi-
tionem; non dico querelam; non improprie;
inepte uexant. Vobis vestrisq; familiis
negotij desolam esse molestior; quibus vides
operam in hoc genere meam non displicere;
ut neq; communis patriae non placueram. Spe-
ro; libere mihi licebit per occupationem di-
plomate regio prelaui illud persequi; quod
ut omnibus scholis fructuosum fore confido;
ita michi laboriosum fore prauidet. Qui qui-
dem in rebus huius nullam laboris difficulta-
tem pro communis bono recusantis studium
non debet habuimus erga communem patri-
am bene affectis; non humanissimes amicitias
meq; excipit. Si vero quis homo acutior; me
confidentiore a quo; arrogantioremq; existi-
mabit; qui audeam hoc tantum negotium; vel
polliceri; nedum suscipere! dabit mihi annis

que meis veniam, ubi & rem ipsam de qua lo-
quor, & loquens personam paulo propius,
& pressius considerando examinabit. Hoc e-
nim argumenti genus si cui alij, certe mihi pro-
prium & quodammodo peculiare videatur, qui
cetera meam pene totam, in hoc docendi ge-
nere, licet non solo, consumpserim. Postulet
aliquis à mea senectute & exercitatione litera-
ria sublimius aliquid puerilibus istis, & ele-
mentarijs minutijs. Tractent, qui rerum diui-
narum scientiam profitentur, illi sua, qui hu-
manarum, & illi sua, & cui se quisque applicu-
it, eam facultatem scripto exornet, mihi certe
voluptatis erit privata, eorum quædam intelli-
gere, publice vero utilitatis erit, nostra hæc pu-
erilia à nobis non negligi, ut si ipse, quæ cu-
pio, consequi nequeam, aliorum tamen indu-
stiam excitando prouidem, qui ea possunt
aliquando obtinere. Ut neque maiora tamen
argumenta omnino rejiciam, si vitam mihi De-
us, & vires indulgebit, & illam à me operam
beneficij loco respublica postulabit. Inter ea
verò dabo operam, ut crescenti iuuentuti, &
in hoc stadio currenti subueniam, Deo cetera
curæ, ut inquit poëta: Quid vero putem in hac
provincia scholastica cuique ordini conveni-
re, tam ad libros, qui classibus proponuntur,
ad linguas, quæ in scholis docebuntur, ad me-
thodum, quæ & libris, & linguis commodè
adap-

adaptabitur : quam ad præceptorum in hisce
singulis æconomiam, quæ in docendo adhi-
bebitur, singuli libri, quos, vel iam scriptos ab
optimis autoribus in lucem accuratiores emit-
tam, vel à meipso compositos, vbi vsus scho-
larum publicus tam à me operam requirer, in
medium afferam, illud omne pro mei iudicii
qualicunque facultate, iudicium doctorum tri-
bunali sistendum, censendumq; exhibebunt.
Sed cur tu hæc mercatorib⁹, inquit aliquis: E-
go vero hominib⁹ rei literariæ patronis, scho-
larum, & præfectis, & parentibus, quorum li-
beralitas alios eruditos facit, alios exemplo ad
pietatem incitat, hæc mea intuenda, tuendaque
propono, vt si illa vel per se probabūt, vt cum
mercatore Mercurio, sæpe coniuncta literaria
Minerua Hermathenā generat: vel per alios,
quorum industria contra errores sæpe nitun-
tur, in schola Paulina retineri, obseruariq; iu-
beant: sin minus, voluntatem certè meam pro-
bent, qualis eam tumq; euentus consequetur.
Qui si me scholam hanc suam cum fructu
curasse aliquando inuenient, erit etiam cur mi-
hi, meisq; laboribus tutius credi posse existi-
ment. Illud vero ipsis vnicum, & suum sum-
mopere commendo, & quantum in ipsis erit,
diligentissime commendo, vt ante admissione
in scholam suam, pueri perfectè legant, scri-
bant mediocriter, pro catechismo, quia in
ipsa

ipsa schola docebitur, octo partes Anglicas
nummorum ediscant, ut ad latinas lectiones sta-
dum, & in classem ad minimum primam, si e-
runt rudiores, exemplo recipiantur. Dum e-
runt infirmiores, & primæ classi idonei ad-
mittuntur, mirum quantum miseræ docenti-
bus afferant, qui cum alijs etiam multis incom-
modis conflistantur: & schola progressum
suum in cæteris impediunt, quod præceptoribus
vel optimis iniustas nonnunquam, & con-
tumelias, & calumnias parit. Vos valete, viri
ornatissimi, & hominis in scholæ vestræ præ-
fecturam à vobis ipsis liberrime adsciti labori-
bus pergite bene cupere. Londini. Mensis
Maij sexto anno Domini 1600.

*Vestre dignitatis studiosissimus, vestro
delectu in Schola Paulina præceptor
primarius.*

Richardus Mulcaster

Denique, cum gerat hoc, sunt nō
et in eo mundus qui foris
cultus se gerit et phet et dilu-
mō ovis saluberrimum nō
est

licius ille potius doctissimus ac
potissimus eloquentissimus quoque verba
eloquentissimae innotuati bene optulit.
Certe si hoc lectum fuit melius ^(Pym) dicitur
e quibus verbis colligo nihil potius esse
omne. Quomodo enim semper & quae
prohibet faciunt pro nobis dilectum
ingest, ut curarent res etiam
nostrum. Sic nullus est pro
qui non sit dilectus nostris,
et habet amorem proceptoris,
et doctrinam, quia non est
saluberrimum. Exempla gratia
nobis persuadendum est Platonem
dilectum nostris, et ad hoc
nihil est doctrinam suam
dispersit, quia nemo potest
obtinere & abest nisi manu
dilectum nostris.

I. Catonis Christiani argumentum, & methodus.

Sunt nostris bene nota Scholis praecepta, Catonis
Nomine, prudentis credita verba senis.
In quibus, ut quaedam puerorum sensibus apta,
Sic etiam nullo peruisa multa modo.
Hinc ego, quod pueris sint omnia plana, retento
Nomine libri eius, qui Cato dictus erat,
Materiem muto, cui vel censura Catonis
Subdita, vel quicquid Roma superba dedit,
Vel quicquid titulo sapientia Gratia iactat
E septem capitum nobilitate ferox.
Noster enim Cato, qui Christum complectitur, omne
Recte thesaurum cognitionis habet.
Hic fluit è vero sapientia caelica fonte,
Quaè bonos pueros prima tenere decet.
Non igitur penitus veteres excolato Catones,
Sed volo, quoquo sic nomine, cedat homo
Cum Deus in medium prodit, cum gratia Christi,
Unde nouus libans calicis uera Cato,

2
Cato Christianus.

Pura canit pueris, quibus illa docebitur atas,
 Quam fuerit domino seria cura Deo,
 Ut formata pie primario in flore iuuenis,
 Dum flecti in tenero palmitē vimen habet,
 Discat amare Deum, qua manat origine, quicquid
 Ullius precij cetera vita docet.
 Qua, quia per legis libros utriusque docentur,
 (Sic est illa patri propria cura Deo,
 Non minus ut teneros ad se vocet impiger artus,
 Quam quorum vestit pendula barba genas)
 Ordine percurram veneranda volumina recto,
 E quoque excerpens aurea verba libro,
 Quae pueros monitis, patresque salubribus ipsos,
 Ad patris inuitent mellea iura dei.
 Hos, ne despiciam, quos cælum dispicit, illos,
 Irrita ne domini iussa iacere sinant.
 Ne furor excipiat contemptum iustus amorem,
 Seniat & vindex, qui fuit ante pater.
 Quod cum perpetuo dominus testetur amore,
 Perpetuo tantus carmine dignus amor.
 Hec est materies nostri diuina Catonis:
 Atque hoc ille suum tramite sternit iter.

ii. Ad Iesum Christum de & praesidio,
 & subsidio preces.

Causas, quæso, doce sanctum mihi nomen Iesu,
 Quæ monere patris prouida corda tui,

3
Cato Christianus.

Vi tam sollicito per sacra volumina cursu,
A prima amplexus pectora parua cute,
Ad sese attraheres, semperque iuberet adesse,
Quando dabat populo iura tenenda suo.
Vtique patres, patrūque paros tam sepe moneret,
Ne sinerent sobolis tempora prima sua,
Vel neglecta sui, vel prauo perdita luxu,
Vltorem in patres sollicitare deum.
Quippe tibi, solique tibi mysteria cæli
Arcana, & sepecum pandere signa datur.
Quique per humana prima incunabula carnis,
Solutus ab impuro crimine purus eras,
Illa mihi memora, per que puer omnis ab omni
Damnati sceleris crimine purus eat:
Cuius ad exemplum mores componere debet,
Qui capit ad cæli regia tecta viam.
Et prima ætatis castas sic instrue cunas,
Vi sapiant iussus maxime Christe tuos.
Magne molis opus: quo se tam densa tulerunt
Mandata, & summi iussa tremenda patris.
Nullus ut in sacris monumentis sit locus, in quo
A primo non hoc audiat ungue puer,
Quo mores formet, quo cælum cogitet, & quo
Cælestis memoret splendida facta manus.
Ergo tui cura curam patrisque, tuamque,
Et calami cursum dirige Christe mei.

iii. Cautio, qua & pueri, & quicunque
illis vlla ratione vel nature, vel etatis, vel
officij præfunt, ad dei præcipientis ob-
sequium vocantur.

Prima atate puer primis lasciuior annis,

Si rectore caret, deteriora capit.

Ut tenera atatis ducibus pars maxima cure,

Illam ne ferri in deteriora sinant

Ergo si pater es, qui grata prole bearis,

Quem trahit in cunas cura propingua tuas,

Sive ministerio verbi sacraris, ut illam

Celestis verbi fomite doctus alas,

Sive magistrati virga muniris, ab illa

Qua refeces primi vimina prima mali,

Sive magistratu fungare, ut iura minentur,

Si pueros prauas moribus esse finas,

Seu Dominus, vel herus, cui vineta inueta tabellis,

Discai ut artificis munia dura manus,

Seu vicinus eris, cui cura cadentis aselli,

Sive alia quavis conditione parens.

(Quippe parentali donaris nomine, quisquis

Quando vetare potes, non sinis esse malum.)

Ne parui facias, quod tanti ponderis esse,

Qui sacro id toties imperat ore, docet.

Tuque puer, cuius spectant hæc omnia messem,

Dum seges in primo est gramine, disce lubens

Qua

5
Cato Christianus.

*Quæ pater in terra, vel pro patre dictat, ab ipso
Cælestis patris iussa profecta sinu.*

Ne fremat omnipotens, & læso numine vibret

In se lædentis tristitia tela caput,

Si puer ad monitus alienamenta salubres,

Si pater ad monitus tardior ire bonos.

iiii. Deum sui honoris apud homines in
prima infantia fundamentum iecisse, & hoc
nomine eam nobis commendasse.

Cum Deus e nihilo cælum, terramque crearet,

Terram homini sedem, mancipiumq; dedit.

Quem solum innumerus ornavit honoribus, ut qui

Splendoris facies esset aperta sui.

Hinc hominis munus proprium, finisq; laborum

Sola, creatoris gloria vera Dei.

Cuius honorandi studio dum totus inhaeret,

Immenso proprias fœnore ditat opes.

Utque sibi stabilis constaret gloria, nène

Possset ab ingrata posteritate regi.

Fundamenta sciens Deus esse potentia, iecit

In molli edificans grandia tecta solo.

Vi materna puer dum lactens ubera sugit,

Infanti laudes promeret ore suas.

Qua Deus ultorem, quàm saevum territat hostem,

Hæc est reptanti machina torta manu.

Quis tenerum primis infantem credat ab annis

Posse

Cato Christianus

Pōsse creatorem nobilitare suum
 Quisne putat tantis puerili in robore vires,
 Ut calo infensas praterat ore minas
 Hic tamen ipse sui iecit fundamentum honoris
 Hac hostes Dominus subruit arte suas
 Succus ut in culmi prima radice propagans
 Horrea multiplici ditia fruge beat:
 Sic erit ille Dei praeo maturior annis,
 Qui pia cum primo dogmata lacte bibis,
 Cum deus ergo sui primam molimen honoris
 In pura infantis mente cubare velit,
 Disce parens quanto sis in discrimine, si non
 Sic formes sobolis tempora prima tua;
 Ut deus inde sibi diffusum agnoscat honorem,
 Unde tibi, unde tuis gratia diues erit.
 Disce puer quanto sis in discrimine, si non
 Sic etatis agas tempora prima tua,
 Ut par esse spēs possis, par esse labori,
 Quem deus in laudem postulat ire suam?

v. Et primam dei benedictionem ad pro-
 lem, & foeminae creationem ad viri aux-
 ilium, pia educationis doctrinam con-
 tinere.

Cum deus à terra primum formaret Adamum,
 Teq; viro comitem iungeret Eua tuo,
 Sauxit & imperio faciendae proles amorem,

Cato Christianus

Fortunatumq; sacra voce beavit opus.
Scilicet hinc monitos cupiens cum prole parentes,
Quae foret officij regula vera sui.
Vi teneram primis sobolem sic fingat ab annis
Cura patrum, ad magni mollia iura dei.
Sicq; parentales manius gens parua sequatur,
Messura obsequij pingua sarrà sui.
Vi studio tali primo qua crescit ab ungue,
Sit benedictis certa propago dei.
Iam quia nonnunquam paruos corrumpere natos,
Indulgens nimio mater amore solet,
Vnum hoc pra reliquis vetitum se femina credat,
Quando viro primam ferre iubetur opem,
Ne mater velut esse nimis, gemenetque dolorem,
Et quem sic peperit, sic perisse gemat.
Quae species etenim auxilij corruptio protis,
Quam sacram dominus, dum benedicit, habet?
Debet uterque parens ideo, materq; paterq;
Sic curare sui pignora parua iohi,
Idq; sibi à prima sociantis origine lecti
Aeterni impositum credere lege dei,
Ne studio nimis incauto, molliq; prophanent,
Quod dominus sacrum sanctus habere cupit.

vi. Quid matri de puerperio ante puerperi-
um sit cogitandum. Genes. 3. 16.

Cum iam parturiant matres, uteriq; dolor;

E

Prima

Cato Christianus.

Prima supplicium fraudis adesse videtur. I
Itaque puerum secundum crastis in fronte suorum, *Gen. 4*
Quos domini in lucem mittere dextra patris,
Esse inscripta manu lucem, vitumq; ducunt, *up. 12*
Vagantq; viri significanda graviter, *Gen. 4*
“Iam natos nolite bene corrumpere matres, *Gen. 4*
“Quos nondum natos prodidit Eua parens?
Haud minus è primo nimis è hominis igne laborum, *Gen. 4*
Esse bene cautos flumina instar eris, *Gen. 4*
Quo furor extinctus flamma candentia autem, *Gen. 4*
Restituiat per aquam corda renata polo, *Gen. 4*
Hac si parturiens mater consideret, agna, *Gen. 4*
Cum fuerit partus victa dalarè sui, *Gen. 4*
Cum fetum ediderit: quod debet, forsitan illud, *Gen. 4*
Fecerit indulgens ne velit esse nimis, *Gen. 4*
Infantemq; suum peius corrumpere, cultu
Natura vitis deteriorè malo, *Gen. 4*
Passa fuit panam, qua primò perdidit Eua,
Maioremq; illa mater auere potest, *Gen. 4*
Perdita quo perdas iterum tua pignora fusa, *Gen. 4*
Quia iterum Christi sanguine paria salus, *Gen. 4*
vii. Neque natu maximum deo esse charis-
simum, neque cui mater indulget maximè
cum semper esse diligendum maxime, ad
Caini & Abelis exempla. Genes. 4.

Cum primum pareret iam fertilis Eua *Gen. 4*

Cato Christianus.

Læsa fuit dolenti minore nulla virgine,
Cumq; beatam virginem preterisset Abolom,
Nullam latuit protulit indicium,
Sed quæsi spem vanam lucra vocavit Abolom,
Nonsine præcipitem testificantem statum,
Ille tamen mater quam fecerat Ena minoris,
Coram cælesti numine maior erat.
Cui non tam placuit maioris victima fratris,
Hostia quam fratris grata minoris erat.
Namq; deus sua non moritur lege parentum,
Quos lenis è nihilo causa mouere solet.
Verum alijs oculis alia ratione tuetur,
Nec vano sensus impete victus amat.
Quos amat, hos ornat veris virtutibus, & quos
Diligit, hos dignos, quos amet, esse facit.

viii. De letali fratrum odio Genes. 4.

Prima fuit mundo cades ostensa recenti,
Cum prima cecidit fraude superbus homo.
Quæ nostri seriem generis contagio totam
Ad deploratae mortis adegit iter.
Proxima commissis inter se fratribus, in qua
Et minor & melior victima mortis erat.
Quippe per insidias vacuo sublati in agro
Sanguine moriens imbre rigauit humum
Obliquis oculis frater ne despice fratrem.
Si meliore deus forte bonius vnam:

10
Cato Christianus.

Sed cole perpetuo germanum fœdus amaro,
Quem sacro nexu copula multa ligat.
Ne deus iratus seriat te vindice dextra,
Cui te summotum nulla latebra dabit.
Néue tui effundant contra te vota parentes,
Quos læto miseros precociore necas.
Stetq; tibi ante oculos furiosi sæna Caimi
Dextera fraterno tota cruore madens.
Dum sibi prelatum dolet inuidiosus Abelen,
Vultq; superba ipsi dicere inra deo.
Ut cui non liceat, nisi dei licuisse Caimus,
Arbitrio quem vult cumq; probare suo.

ix. Diuersæ educationis diuersi exitus.

Gen. 4.26

Supplicium cæso passus pro fratre Caimus,
Quam sit triste deo nolle placere, docet.
At patruo penitus sæuo contrarius Enos,
Quam sit suauis deo velle placere, docet.
Scribitur ille dei vocem spreuisse monentis,
Scribitur hic prima voce vocasse deum.
Sic patres matresq; monent educere natos,
Ut lacro sanctum nomen honore colant.
Sic fore felices pueros, sic læta paremum
Pectora felici prole futura docens.
Quod, quia neglexit scelerata mente Caimus,
Materiem exitio præbuit ipse suo.

Quo Christianus

*Sustulit et mesto solamen triste parentis,
Et iusta iratum movit ad arma deum.
Quicumq; ergo deo pareat, sibi proderit ipse.
Et felix best causa parentis eris.
Cuius causa boni pueros educere sanctos,
Ut contra ceteris proxima causa mali.*

x. Natura corruptos educatione corrigendos. Gencl. 5. 3

*Scire cupis quanti precij sis, prima tuorum
Pectora preceptis initiuisse bonis?
Te tuus illud anus felici pulsus ab horto,
Et commune solum iussu arare docet.
Quippe deo similiq; & imago creatus, ut inde
Excidit elata fronte superbus Adam,
Ipse sui similes corrupto e semine natus,
Protulit eterno subdita colla iugo.
At patri similes qui nascebantur Adamo
Esse fuit morte & moribus esse malos.
Que vis ergo patris moriuram crimine prosem
Libaret, & primam donet inire viam?
Prima salus Christo debetur, proxima cura,
Qua vel ab inuitis exprimat esse bonos.*

**xi Quanti sit Deo & parentibus placere
Gencl. 5**

Cato Christianus

Cum seriem veterum Mosens peruenit ad aurum,
 Precipuo patres pingui honore duos:
 Moribus alter erat castus eductus Enochus, *Gen. 22*
 Cuius in ipsius nomine forma reuerentia patris
 Idcirco dictus sine morte ascendere caelum, *Gen. 22*
 Qui domino charus vixerat ante deo, *Gen. 22*
 Alter erat charus patriq; deoq; Noachus, *Gen. 22*
 Vir iustus domino patris & ara patri, *Gen. 22*
 Quem patrie portum post nullo periculo vitae
 Eduxit sancta sedulitate patens, *Gen. 22*
 Quem quia iustitia reliquos superauerat omnes,
 Ornauit titulo nobiliore deus, *Gen. 22*
 Ergo vides generose puer, qua gratia primis
 Transiit, inde deo charus es, inde patri, *Gen. 22*

**xii De Noachi etymo ad nomina liberis
 imponenda Gen. 5. 29**

Felix ille puer qui matris ab ubere pendens
 Exhilarat patrem spe meliore suum,
 Lamecho genitum referens meliore Noachum, *Gen. 5*
 Cui bona spes patris hoc nomen habere dedit.
 Si mundus rapidis iterum mergendus ab undis,
 In medio undarum gurgite tutus eris,
 Hec est illa salus, quae te comitabitur infans,
 Quando parentuli voce beatus eris.

Alter im-
 pius, Ge. 4

**xiii Nova bonae educationis cura Noacho
 post**

Geno. Christianis

post diluvium imperata Gen. 9. 1

Quando superficies terræ contexerat omnem,
Truxq; truces populos exanimarat aqua,
Diluvio ereptum salva cum prole Noachum,
(Orbis quippe novi forma Noachus erat)
Affatur dominus, benedicens, sicut Adamum
Crescendoq; iubet multiplicare genus,
Quamq; prius dederat legem pietatis Adamo,
Sanxit eam simili voce Noache tibi:
Ves tibi sit sanctum semen, curato Noache,
Cogasq; ad legis suavia iussa mea.
Sin minus, exemplo summersa ob crimina terra,
Quanta malis animis incubet ira, vides.

**xiii. A parentibus omni modo arcenda
iniuria Gen. 9.**

Si res ulla tuos fuerit nocitura parenti,
Quam salvo cæli iure vetare potes,
Sive bona fuerit fama iactura, bonoribus,
Aut alia quodvis dedecus arte nocens,
Omnibus intentus nervis succurre parenti,
Ne clam figat eum scorpio, néne palam.
Nonne tuos diris deuonit Chame nepotes
Præditus impura patrius ore pudor?
At bonus Iapetus, Shemo cum fratre beati,
Cura quibus patrij sancta pudoris erat.

Cato Christianus.

*Sed neque tutus eris patria in discrimine natus,
 Nam commune malum laedit utrumq; caput.
 Hic dum facta trium memoro discordia fratrum,
 Et vino victi languida membra senis,
 Ebria prorumpit temulentia seq; fateor
 Dedecori mammam cui libet obicere.
 Qui qui sexus eris sit deformissimus inde,
 Sed turpi monstrum est ebrius ore puer.
 Unde omnes, quibus est servandi cura pudoris,
 Sine salus chara est, potio parca decet.*

xv Quàm firmum præsidium bona educatio
 Genes. 14

*Cum reliquis Lothum abducunt in vincula reges
 Quatuor: hos Abraham vincit, eumq; refert:
 Quonam præsidio, quibus auxiliaribus armis
 Uni tot reges succubnere viro?
 Illa acies victrix è solo milite stabat,
 Quem priuata domus suppeditanit ei.
 Nulla etenim vires non ulla potentia maior,
 Si tibi certandum robore, sine fide.
 Libera quam turba famularis copia, que te
 Per te cuncta pie, corde, manuq; coëst.*

xvi Quanta merces à Deo liberi
 Genes. 15

Plenus diuitijs Abraham contempsit easdem,

Quæ

19
Canto Christum.

Quia sermo fuerant prada futura suo,
Quod de se grato merens herede careret;
Nulla viro merces grata laboris erat.
Hinc illi dominus proprio de sanguine semen
Pollicitus letum fecerat esse virum.
Si deus ergo tibi pro magna munere partem
Offeret, hanc propria sponte perire sinest
Dum piger ingenuus non excolis artibus illam,
Verus in exitum calicis dona iuam.

xvii. Et parentes & liberos beat Deo obe-
dite. Genes. 16.

Cum gravidam gestans uterum fecunda temperes
Adversus dominam serua superba suam,
Subsisto defensa fuge, mei iussu flagelli,
Plagas ferre grates desita liqua heram,
Angelus ac domini caelo delapsus ab alto
Scitatus, quenam causa fugasset eam,
Persuasit reditum, & patientem iussit obire,
Quicquid praeceperit vel nimis acris heram.
At quenam fecit lentorem causa laborem?
Hebraeo Ismael nomine claudite eam.
Dum deus auditur, matri bene cedit, & illi
Quem gerit intra uterum mater onusta sumit.

xviii De circumcisione die octavo.

Gen. 17. & 18.

F

Quam.

Oratio Christiana.

Quando die octavo tibi circumciditur infans,
 Mandato Domini magne Abrahamae Dei.
 Lex ea per cunctos tibi derivanda nepotes
 Ut sapiat caelum fascia prima, iubet.
 Quis recens natos pueros sic curat, eadem
 Vult ut tu cures conditione tuos.
 Quò bene formati à cunis, per cetera vite,
 Perpetuo sanctum numen honore colant.
 Cumq; tibi secreta sua mysteria mentis,
 Consiliumq; animi proderet omne sui,
 Te domini genitrix, me dedit esse magistrum.
 Quam regeres simili cum pietate pater.
 Exemploq; tuo patres, dominosq; doceres,
 Quid fiet à primis unguibus esse pios.

xix De risu Abrahami & Sarai Genes.

17. 17. & 18. 12.

Primus qui legitur risu, fuit ille parentum
 Cum proles Abraha danda virilis erat.
 Promissum domini, risumq; parentis honestum.
 Obsequio parens sanxit uterq; parens,
 Tota domus praecisa euntem legemq; diemq;
 Excepit toto pectore sifa de qua
 Si proles igitur sit iusti occasio risu,
 Cum datur assidua saepe petita prece:
 Ne fiat iusti merens occasio stertis,
 Neglecto prime tempore pugis iners.

Parentum pietatem liberis prodesse.

Genesi 19. 12

Solus erat nota clarus pietate Noachius,

Cum reliqua vltima terra vocaret aquas.

Sola viri soboles spaciofa vixit in arca,

Cum reliqua vltima terra periret aqua,

Solus item patrij Abraham discedere sectis

Inq; peregrinam tendere iussu beuimus.

Obsequio tali, tali de patre nepotes,

Aeterno charos impetrat esse patri.

Cum caelestis exilium cademam consumaret ignis.

Solus erat tota tribus in vbera pini.

Cui deus & gaudere vltro condonat, & omitem

Quae de patre bona nota propago fuit.

Qui, perire sua vitio perire patens

Vera recusantes credere debet a se.

Quò tam multum vides quid sit iussu se parentem

Et qua progeniem condicione beatus.

Et quam turpe, hunc quicunque parentibus oris

Dedecorat gaudia nobile stamma sui.

Vt patris exemplo meliores crescere natos,

Sic patrem exemplo lucis patre deos.

Sic deus & gens, & qui gaudere, beabit,

Ut sint communis mutua causa boni.

Non enim patris iussu tantum a se

Non enim patris iussu tantum a se

Quo Christianus

xxi Foedus cum Ifaco nondum nato initum
ad nostros pertinere, & ytem etiam curam
commendare. Gen. 17. 19

Laetitia causam puer arripe, quod tibi noudum
Nato sic fantei provida cura dei
Officii curam puer arripe, ne tibi nato
Officiis, forei provida cura dei
Ne minus esse velis, cum te velis illa beatum
Cui cura in cunis fascis prima tuis
Immo, cuius cura tuas precedere cupias
Cognita vult, natus ut mediora bonos
Non conceptus erat, quamvis promissus Ifacu
Nomen laudis testificante suum
Cum deus infanti nomen, matris patris, archan
Indidit, nequa non faderet vincit eos
Cum deus ergo bene clausum intra viscera matris
Edi non lucens discit placere deo
Cumq; dissemens praegnantis gesserit in albus
Curet, quid gestas turgida, mater amant
Sacramentum agens, & nostra tessera nati
Quos noudum vult deus esse suos

xxii De similitudine inter Ifacum & Ifnac.

Gen. 25. 26
O cohibite graves pueri rixasq; iocosaq;
In quibus insani potioris ardor inest

Cato. Chus. Gams

Ne scintilla levis granior ens suscit et ignem;
 Qui trahat in partes patria cor da sua.
 Dum tenerum Ifsacul senior daretur Ilacum.
 Pellitur à Saria tristis Ag ora domo.
 Dum pueri sese male sana in pralis miscerent,
 Sape solat patrium claudere bella furor.

xxiii Liberini nostri Deo offerendi. Ifsacul

obitus Gencl. 22.

Qui coëmia latoz immensis finkis agros;
 Diffunditq; opibus tota referta sati;
 Per fas, perq; nefas currasis undiq; nummis,
 Quet in heradem copia tanto suum,
 De locuplete pons plus quam virtute laborans,
 Eterno prafert terrea dona deo.
 Nec te Abrahamo referi, cui filius unica proles,
 Victim a grata, deo succubitus erat.
 Idq; manu patris: cui non tam leta parentis
 Gaudet, quam magni gratia chara dei.
 Quicquid habes, ille debet, cui dextera turgens
 Dat tibi munifica pectore, quicquid habes.
 Ille tuam rapere fabolem, largitus eundem.
 Quam sapientia doctam vinore reddis ei.
 Que si nil faciat preter pietatis amorem,
 Tum vero sua victim a grata deo.

xxiiii De Abrahami, coque optimo

ciupido patimopio. D. iv. 2

7. cl. no. F. 3

Ho.

Cato Christianus

Heredem dare tuum vis diuite consulari
 Tum pius esto pater perge placere deo.
 Namq; patrum virtus natis possessio princeps,
 Vix mendicis erit, cui pia mater erit.
 Ismael vnam ducat mentis, inquit, de illis
 Quam rotulis clemens misit verba deus.
 Ismael Abrahame tuus, mea cura futurus
 Vt magnus magna posteritas erit.
 Tu quoniam iuda iussa pater, mandataq; servas,
 Hac à patre bono præmia prolis erunt.
 Sic deus Abrahamum, sic patres admonet omnes,
 Qui legare suis horrea plena volunt,
 Vt cæleste prius regnum pater ipse sequatur,
 Cui præcuncti omnes adijciuntur opes.

cccv De lite infantum in utero Rebecca
 Genes. 15. 21.

Quæ scribitur primis oriens discordia cunis,
 Infausta messim fertilitate alit.
 Dum gestans utero geminos, duo prælia fratras
 Consultat auctorem moesta Rebecca deum.
 E prima didicit nascemis origine litis,
 Quanta foret prolis pugna futura sua.
 Sitis ut incolumes ipsi, saluq; parentes,
 Quos iungit generis gratia, iungat amor.
 xxvi De erga parentes obsequio.
 Genes. 27.

Cata Christianus

Debita qui soluet dilecta iura parentis
 Ille puer triplici dote beatus erit.
 Mater amabit eum, nec patris amore carebit,
 Sequi bonus comitem iunget utriq; deus.
 Testis Iacobus: cui matris gratia patrem
 Concilians gratum fecit habere deum.

xxvii De spreta primogenitura.

Genes. 26

Primitiu generis senis & pia vota parentis
 Dum fratri frater praecepit arte suo,
 Clamat Iacobus, pueri colite parentes,
 Sicq; mei fratris defugite mala.
 Nam dum lege patrum spreta, patriaq; parentum,
 Transiit in vetiti iura aliena thori,
 Monit & iratos caelo, terraq; parentes,
 Quemq; deus dederat, perdidit ipse statum.
 Dumq; sua vitam matris faciebat acerbam.
 Merces par ipsi fletus acerbus erat.
 Nam quicumque suos vrit mœrore parentes,
 Tristis ei ipsa cursus amarus erit.

xxviii De duodecim Patriarchis quorum
nominibus Dei nota inclusa.

Progenies capitum bis sex numerosa, futuri
 Ingentis populi causa secunda fuit.

Hec

23
Cato Christianus

Hæc sua bisseque tribuit cognomina genti
 Quæ fuit in totidem sorte redacta tribus.
 Hæc Hierosolyma cælestis ad intima ducens
 Insculpto portis nomine monstrat iter.
 Vnde tot ingentes tituli? tot gentis honores?
 Solius ut dicat se deus esse deum?
 Scilicet è triplici veterum pietate parentum
 Quos bonus insigni fovit amore deus.
 E quibus Israel mutato nomine bis sex
 Natorum grandi sænore dives homo,
 Semper in ore deum gestant, in pectore semper,
 Obtinuit generi præmia tanta suo.
 A domino proles deposcitur, utraque coniux
 Cælestis domini manere facta parens
 Imposuit natis ritulos, & nomina, per quæ
 Non oblatus posset adesse deus.
 Res bene succedent cum prole parentibus ipso,
 Quis verè sano semper in ore deus.
 Quis deum sacro referentes nomine sanctum,
 In vita referent, quod iubet ille sua.

xxix De Rubeno & eius dicto amatorio
 Mandragora. Gen. 30.

Colligit in viridi flores Rubenus agello,
 Quos matri leto porrigit ore puer.
 Mater ubi accepit, per eos lucrata sororem
 Et mercata virum, manere læta fuit.

Cato Christianus

*Vos monet hoc pueri quacunq; valebitis amor
(Vt tamen illa omni gratia laebe vacet)
Omnibus officiis sic demulcere parentes
Quamvis vestra etiam quod datur ora petant
Vt vos sic genitos sic se genuisse triumphem,
Et sperent senis fulcra futura sui.*

xxx De Iacobo fratrem iratum placante

Genel. 32 & 33

*Interdum dirimunt concordos praelio fratres,
Quosq; genus vixit, vincere vellet amor.
Deploranda malis facies sit ierminus ire,
Sancius pugnantium pectora sanet amor.
Auctor Iacobi resuendi fœderis huius
Exemplo fratrem vincere discit inuictum.
Fratris hic incensi metuit quam accenderit iram,
Quem patriam repetens prodidit ipsa totam.
Unde prius missis legatis munit illum,
Post per missa prius frangere dona fœderis
Inde genu posito supplex prostratus adorans,
Voco, habui, lachrymis munere vici eum.
Quacunq; arte potes flammam exstingue furorẽ,
Ille deo charus, qui reuerenter amat.*

**xxxi De Dina & puellarum educandarum
cura Genel. 34**

24
Cato Censorius.

Quo decore studio teneris curare puellas,
Dato freno in vetula liberiore ruam,
Dina patris, matrisq; sue monet unica proles,
Dum queritur lasam raptam pudicicam.
Immemor ille sue peregrinae comita gentis,
Dum vano formam venditat ora suam,
Vim patitur, cademq; factu stragemq; patrari,
Periculis patrie certa futura domus.
Ni deus aeterno promissi cadere motus
Sernasset gentis semina prima noua.
Quam cito straxisset raptis numerusq; armorum,
Vltura affines hospita terra suos.
Sed deus accensa compressit fulmina billis,
Fregit & insolito saucia corda metu.
Flagitat ingremum a patribus genti mascula curam,
Vernam maiorem semina postea opem.
Quam boni commendat formosi gratia vultus,
Illic pullex officiosa ihera.

xxxi De Simeonis & Etti vindicta propter
violatam sororem Gen. 34

Quod si quando tuus peccabit filius, atque
Alicuius laedet voce, matrisq; bonum.
Ne temere leso credas, ut cunque remisso
Porro supercilio semper amicus ager.
Si circumcidi nabis cum vultu, Amici
Fiemus, quamvis vras adempta soror.

Cato Christianus

Lex ea grata patri Chamoro, grata Sichemo,
Tata urbs in placitum principis ire parat.
Non poterant alta fixum radice dolorem
Tollere, vindictam poscit, auei q̃ furor.
Arma Leni prensas, Simeon accingitur ense,
Sic gemitus plenum vastat omne lapus.
Sanguinei tota riuus fundantur in urbe
Per vim rapti sarat, inq̃ recepta fuit.
Ambulet idcirco came, qua virgo modesta est,
Ne fallax oculis retia tendat amor.

**xxciii. De nomine Beniamini in morte
Rachelis. Gen. 35.**

Iam moritura Rachel, iam partu peritura tristi
Ben-ominatum nominat in la suum.
At pater Israel Beniamin nominat illum.
Rem magnam infantis nomen utrumq̃ notat.
Si bonus euadit Ben iamin filius este.
Omne nam fausto dextera nomen amat.
Sin malus exierit Ben-omi filius este.
Nomen enim tristi signa doloris habet.
Ben erit p̃ primo partu, quon pascitur infans,
Duplex que sequitur syllaba secundu per
Curant ergo patres, sequar sub nomine serpens
Sed cuius potari si cupere cura caput.

26
Cato Christianus.

xxxiii De Iosepho, patris amore, fratrum odio. Gen. 37.

Deligit & multis aliquando fratribus unum,
Dum caput avertis domina futura denu,
Nec se propterea contemptam cetera turba,
Sed communis sui credas honoris opus.
O quoties est te gavisus superstare patris
Tota Iosephe domus praelia futura famis
Quamvis nulla prius de cunctis somnia, nulla
Posset eam patris fl. etere cura senis,
Quo minus in eadem fratribus raperetur, At illa
Pecunia caelestis cura parentis erat.
Ne dederet cunctis vicinis penuriam gentem
Qui bonatos sacro venerat ore denu.

xxxv De Iosephi in patrem officio-
cillima gratia.

Quam capiti patris cano dilectus Ioseph,
Cum parvas caneret somnia bona puer.
Quamq. frons luctu sese macerabat, eundem
Satis, acceptum denu, vel ungue patris,
Quamq. pietatis patris respondit amore
Fidus in summa sedis honoris fides
Cum cunctis nam peperisset somnia, fides
Vi Pharaonis regis denu, regis fides
Sed nunc hos pueri exemplum habet, et denu

39
Causa Chanaan

Fracta sunt membra mea, et non habeo qui consolentur mihi.
 Quid male si quisquam vobis videretur, ego, M
 Sicut contra omnes populos semper gerimus, et non

 1000vi De ditione delectur in benedictione
 Ephraim & Manasse. Gen. 48. 10

 Israel semper confidit, utrumque, ut patet, et
 Tristes Ioseph pignora clavae.
 Maiorem sed unum fratrem praeferre minori.
 Dextera caelesti numine recta vetat.
 Et nonnulli, et euren, quia possunt, et pariter, et
 Formari sobolis tempora prima suae,
 Sed domino enitum permittant, huncne, vel illum
 Esse velle primo, aut posteriori loca.
 Nam cum res hominum, in sepe, et potentia regum
 Dignus omnia provida curis, et
 Quid sit, et aptum, quid equant, et agendum,
 Et quem quisque hominum digna obire locum.
 Illius hoc nomen sapientia sola, provida
 Praefere, quoniam meritis, et praeposuit, et locat, et
 Postponit, et aliud, et postponi, quia carnis, et
 Hac caelum, hac terram providus arte regit.

 1000vii De Ioseph benedictione. Gen. 49.

Gen. Christum

Monstrat Iacobus fratri dum praecepit
 Materno patri vota beata senis.
 Monstrat idem materis idem, qua regula gentis,
 Quando facit soboli verba suprema sua.
 Dominatus bene illo suos, bene ille illos patres,
 Ut lex sit pueris omnibus una mones.
 Ne gravium spernam nati bona verba parentum,
 Nunc nepos duro pectore spernas animum.
 Sed studeam illis sic omni ex parte placere,
 Ut benedicendi deus habere locum.

xxviii De sermendo parentum testamento. Genel. 50.

Quando dicam vna supremum sensu adesse,
 Cum Iacobus sufficit adesse suae.
 Maxime Iosephum, qui regni flexu habemus,
 Quo sine cuius taliquis vna verba daret?
 Hinc patres effecti commendat fuerunt, ubi,
 Extincti corpus cedere velles eas.
 Quae cunctis studiis dum praestant omnia fratres,
 Ad sermendo parentum verba suprema cunctis.

xxix De metu undecim fratrum, & Ioseph. Genes. 42.

Cum datus Israel sublatu metus fuisset
 Furoris & patri nulla saluta fuit.

Canto Christi Bona

Senferme riuale male uisitas pectoris fructus,
 Corda sibi porrant frigida a gulo.
 Na uide infantes prius, maflumq; deinde
 Seruitum uisitas, quo male passus erat.
 Liber Iosephus patris lauro angere illos,
 Talis quo fratri damna de dote suo.
 Hinc ad uiam legunt, qui patris nomen, quique
 Sancta communis condicione digni.
 Admissi frateris ueniunt, fatisq; prius,
 Impetres, utque sui signa abire uentura.
 Audita frateris, et rapida prope uigante Iosepho,
 Inssit eis omnes pectore corda mutata.
 Se scire illa diuinitas, inuicem fatisq;
 Quo foris a uisitate sua, inuicem fatisq;
 Quamuis ipse uisitate uis, inuicem fatisq;
 Condonare de se sua damna, inuicem fatisq;
 Hys lachrymans dictis, quicquid timore, remittit,
 Agnoscent magni seronia uenaducti.
 Et confessus ei se debere damna, fratrum
 Consilio rexu qui fera corda suo.
 Cernunt hic fraterum mordax formida latens,
 Quamq; premat gelidus sancus corda pavor.
 Et contra, quam sine facili pice pectora sensu,
 Quosq; modo ad ueniam promptos adire possit,
 Qui bonis ante pice, inuenio qui castus Iosepho,
 Ad uisitate ueniam, inuicem fatisq;
 De Pharaonis sanguinaria crudelitate in
 infantes. Exod. 1.

Belien Egypten 21

Cor da Vozes e de Instrumentos

Dear Spender's garden, N

22. *Chrysomelidae*

1

Wissenschaften

Printed by the Government Printer, Ottawa, Canada.

Zeit und Ort: 18.02.1902

in aqua mellea soluta. M. i. c. d. 1.

regia vngarorum hacten

et sic se habet ad

... 11/12

[illegible]

Chare matus in 1967 on ©

carries budget/1991 ©

consuetudinis orationis

His Majesty's

rium sexus dignitatem

indicat

Constitutional Convention

praeferens genus masculina centi.

Testis griseus ②

obstetricis inani

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

© 1994 International Journal of Health Services

Confidential

... et de la détermination des

1. **NAME** _____

174

1. The first step is to identify the problem or question that needs to be answered. This involves understanding the context and the specific requirements of the task.

Cantharus

Sitener elsa...
Femina quid faciat proprii de gentis mores
Excessus peccati reddere castigos...
Si sit iuncta viri peregrini fides...
Extinguit gentis perdit iura sua.
Nanno videri...
Sis licet exili corpore, parue pueri
Humani generis...
Caeli ipse...
Ut nihil...
Quo sit...
Majus...
Quod prius...
Teste...
Sic bona, nec...
Sexus enim...
Alam...
...
...
Quanta...
Vagant...
Quando...
Flora...
Alba...
Facile...
Fertile...
H Discia

Oratio Christiana.

Discipulus facis seculum tuum. **Oratio.**
Hinc per imperio, dominus est dominus ipsum,
Balneis valde, nullis multis manibus.
Egyptum posuit, mandataq; dicitur omni
Electa in illis mania regis obit.

Oratio Parentum in liberis educandis cura.

Qua tandem parvo vice respondebis imperio
Quaue pia mater lulla refert potest
Qui studio tanto, qui sollicitudine tanta
Curant etatis tempora prima tuam
Damaq; malitiam pepulere minantia cunctis
Teq; tandem in studiis erudere bonis
O Misere, quam saepe tui flere parentes,
Intant vultus vellea denotant
Tum voraturis lactabere piscibus oscis
Vitaq; tam dolenti moris forant breuiat
Frangantur potius regis mandata cruenti,
Quam moribus infans, tam cito, miter ait.
Quam potero nutrire diu, lactabitur infans,
Cum spes colandi non erit vlla superi
Imperio cedam, nisi possim auertere, quod sum
Aueri poteris, non moriere potero
Occuli infanti totos tres vultus misere,
Quem tandem expositum seppe pueri vultu
Nec sic infanti mater pia deservit, quod
Exposito fuit inisse vacare foror.

Cato Christianus

*Filia donec cum regis miserata superbi
Lactendum matri rursus habere dedit
Nescia uenientem peperisse, sed illa futuri
Cura ducis domini gratia sola dei
Quo ducem non soli patri, matris, reponso
Gratia, sed genti reddita vota sua.*

xliiii De Sephora matre filium circumcidente

*Si, quae saepe solet multis incuria inesse,
Negligat infantum tempora prima pater,
Sedula debet uixi occurrere mater,
Ne ruat in praeceps spreto propago malum.
Sic Sephora auertit diuini nominis iram,
Eger in hospicio quando maritus erat.
Dum Gersonem tibi circumscindis, eoq;
Conseruat gentis propria iura modo.
Rara quidem res est, sed facti gratia maior,
Ut patris in culpam mater abire neget.*

xlv Pharaon paruulos patrij reditus obfides postulans.

*Vult ad sacra viros Pharaon dimittere adultos,
Sed vult pro obfidibus plenaria parua dari.
Esse reuersuros post sacra peracta parentes.
Quippe fidem hys aliter non habiturus erat.
Perneget hoc Ades, quia primae requirit aetas,*

De Christianis

Cum fuit deus in sacra deo, cum fuit
 Ergo dicit per prima pium, et benedictum
 Quodq; subis dominum, deo in ore pium
 Nec fuit in ore deo pium, et pium
 Quanta fuit in sacra pium, et pium
 Nam deus etatem sua dicit ad istis pium
 Quam cupijt Pharaos senus habere vadem
 Quam cupijt Pharaos senus habere vadem

xlvi De Paschatis doctrina.

Anne quater centum dominum promiserat annos
 Auctori generis gens recitata sui,
 Se fore, qui Egypto te educeret, atque potentis
 Ad promissa patri duceret arua manu.
 Praestitit hoc, memoresq; sui quo langueret illos,
 Qui tristi vobis incubere iugo,
 Qua nocte Egypto vos educeret, autem
 Quod primogenitum sustulit omne solo
 Solemnisq; potens stabilivit fudare factum,
 Quo sic transierat tempore, Pascha vocans.
 Nunc res posset moles aliquando latere,
 Admonuit natos quicquid ducere suos
 Egypti lachrymas, ereptaq; colla parentum,
 Quae fuerant tristi colla subacta iugo.
 Scilicet hoc cora est, hac prima argula Parentes,
 Quae formam e vera religione capis.

xlvii De offerendis Deo primogenitis.

Quando

Quando sibi primogenitos offerre iubet
 Quia voluit magni prestantia cura de
 Delictis homines minus indulgere volebat
 Quos vocant gustu primogeniti quod fuit
 De q. suis homines minus infans et volens
 Quos vocant rapti in pignora prima fuerunt
 Hinc sibi precipitur charissima quaeq. digni
 Vnde esse in vestra prima amore datus

xlvi De primogenitorum officio

Quam multa primogeniti ratione tenentur
 Velle placere deo, velle placere patri
 Quos deus ipse sibi propriis seruitutibus
 Quos sibi perpetuo dedit imperio
 Quando vocat sibi Pater de dicitur et gaudet
 Cui libertatem voluerat ante dedit
 Dignitatemq. dedit pueris acule dedit
 Perrexerit caca spemque munda dedit
 In primogenitos et Egypti sibi dedit
 Quorum cada suos iussit abire dedit
 Hoc primogenitus dominus dedit erudit alios
 Ut se morigeros ad pie iussu parant
 Quorum vnde suos dedit conficit bastia
 Quorum vnde patrum pectore lata facta
 Quos alijs praeferi dominus dum deligit illos
 Quos suos dedit pectore patrum dedit

xliv De honore parentum e mandato

Cum deus ad legem, & mores renovaret honestos

Hortatu populi ferrea corda sui,
Vel minimos natu pueros adhibebat, in illis

Spargeret ut legis semina prima sue,
Ut tenera inciperem parva inclinabula gentis

Mores cum primo sugere lacte bonos.
Præcipue vero, post veri magnæ tonantis

Numina, cui summo iure stat omnis honor,
Ut proprias iusta colerent pietate parentes,

Quorum circa ipsos maxima cura fuit.
Quod deus officium magna mercede beavit,

Pollicens vite tempora longa brevis.
Vita duplex, quarum nostro vacat altera mundo,

Alter a celestis munere lata chori.
Cura hominum subiuncta deo tuiura prioram,

Solis posterior debita vita deo.
Si vereare tuos imberbis turba parentes,

Hanc vitamq; tibi donat habere deus.
Qui reueretur enim merita pietatis e parentes,

Exornat titulo quos deus ipse suo,
Non poteris numen diuinum spernere, sicq;

Vitam felici ducet vitamq; statum.
L Mandata tam parentibus quam pueris

seruanda in genere.

Deniq;

37
Cato Christianus

Deniq; succincte contempletur ut omnia, que lex
Continet in multis dissociata locis.

Ut videant molles pueri, mitesq; parentes.

Quo deus in postum vergat amore genus;

Officiunq; summi se etiam utraq; discat.

Hæc est ex illis summa coacta libris.

Ipsa eadem pueris, eadem mandantur adultis.

Vel mansura diem, vel facienda statim.

Quæ sepe ingentibus dominus, nostrumq; stuporẽ

Sic feriens, memori mente reposita capit.

Viq; edocumendi magni precijq; patentur.

Apporant laudem præstita, sperata suam.

Cum dominus paterq; etiam sibi iussit adesse.

Latura genti iura tenenda sua.

Cum, quæcunque manu fecit miranda potens,

Illorum in totâ pectore sculp'a velit,

Cum, quæcumq; locû repetantne, petantne, parentes

Debeat his legibus, verba vel ipse locus.

Cum vocat infans puerus, vel patribus orbos

(Tantò prosequitur verus amore pater.)

Cum male parentem se punit ille parentes.

Ut pater in pater nomen habere velit.

Cum transferre vetat primi sua pramia partus,

Sic læta in patria mater amore minar.

Non his iudiciis dominum cornu amorem.

Non his se officio velle ligare pater.

Ut sese solum supplex veneret, putetq;

Esse patrem solum, qui tibi semper adest.

Cum,

Cato Christianus

Cum, quia debetis patres, et debetis illos,
 Et causam in solo ponet amore patrum,
 Cumq; parentum sic nato iungat honorem,
 Culta fide, vel non patris per ora velle,
 Cum mortem patre minister, et imperet illi,
 Qui patrem, aut matrem deo mandata petat,
 Cum patris monitus spernare, et verba patris
 Dignat ad infamiam facere sua necio,
 Nunc videt quanto velle esse in bonis patris
 Cordaq; quam paoris officiosa tenet,
 Deniq; cum Mosei carnem commendat, in illa
 Non tibi commendat carnem, sed nostra parenti
 Equibus in membris dominum pectoris nomina
 Cum merito memores semper bonis tenet.

Li Nadab & Abihu.

Cum fratrem pro fratre deus, pro prole parentem
 In tristi tractu furore fletuq; vocat,
 Naturam reprimens, magnus eius cessit fesus,
 Inde iubet monitus non memuisse sua
 Ne quicquam nostram, quoque sit nomine, quia
 Causa precipies anteferamus vi,
 Quod magno imperij faciendam namine iussit.
 Quo nobis melius prospicere esse iubet
 Nadab, et Abihu, vibrato vultu rigore,
 Coram patre suo deperdere statim
 Et tamen abstinent lachryas patris abstinere

Fra.

Cato Christianus.

Frater, (namque deo res prohibente) deo.
Quippe peregrinus adolevit aliam altaris flammam.
Contra mandanti displicere deo,
Vt faciles tibi habere puer, mollesq; parentes
Tum tu cunctis discas timere patrem.
Vis facilem tibi habere deum, verumq; parentem
Tunc illum colles, quo iubet ipse modo.
Qui primos ita multatis matremq; patremq;
Ausos mandati spernere iussa suis,
Non docuit, quod te non sit passurus inultum,
Ausum trans iussa sepius ire sua.
Si timor officij memorem te feceris, esto,
Sed melior multu est officiosus amor.

lii De purificationis lege.

Purior ex utero matris gens mascula prodit,
Quam mulier: verbis lex facit ipsa fidem.
Plures quippe dies enixa puerpera natam
Desidet in clausa parvula domo,
Quadraginta dies de poscu filius, atqui
Octoginta egra filia matris habet.
Et pianto gravem filii patiēte sororem
Lege dei potior te superare tuam
Sexus uterque deo sacer est, puer enim uterque
Sed puerum obstringunt vincula pluramarent.

liii Delibent Molocho non offerendis.

I

Dici-

Cato Christianus.

Dicitur ille suos uatos offerre Absoluto,
Auctra auersos qui finit ira deo.
Nam licet infamem credulis uictima reddat
Ammonem, tamen hic non male sensus habet.
Qui tenoros flamma candenti denouet arui,
Expressosq; iraci non dolet igne sonos,
Cum puer in uirris, inuitusq; cinlet, inter
Carnifices moriens uictima fœna manus.
Durd homo est si detur homo, quia sanguine sordet,
Si pater est, certe est impius ille pater,
Talis sacrificæ mortem deus ipse minatur,
Leitho cum tota stirpe daturus eum,
Ad facinus tantum si continere prophani
Cura magistratus desidiosa uelit.
Hinc poterunt patres omnes, matresq; videre,
Infantes dominus quam uelit esse suos.
Qui corpusq; animumq; sibi deponere habendurus,
Quos sano inferni laborat igne lacus.

liiii De blasphemo Israelitægyptio

Ut possint pueri laudandis moribus esse,
Debet uterque parem moribus esse bonis.
Ne uitiet puros impuris moribus alter,
Alterâ dum puris moribus esse docet.
Mater Iacobi peperit de stirpe puellam,
Cui dedit Egyptus terra prophana patrem.
Dum sequitur patris ritus, moresq; prophani,

Deserta

41
Cato Christianus.

Deserta matris religionis sua,
Obruitur saxis blasphemus, & admonet omnes
Gratia quanta parens ut sit vterque bonus.
Immo quam canit gratiam socianda parentum
Coniugia, ut coeant religione pares.
Nam quæ spes poteris laudandi seminis esse,
In male coniunctis disparitate thori?
Præterea sanctum cum grandis sanctio nomen
Admariat, istius pœna seuera viri
Non solum pueros homines sed terret omnes,
Ne merito priuènt nomen honore dei.

lv. De redemptione voti.

Quando suo dominus fuit exoratus honori
Exigua redimi corpora vota sipe,
A mense infantes non obliuiscitur vno,
Sic tenere etatis cura paterna deo.
Quam simili studia tui exercere parentem
Ultima ves sit ei, quæ sibi prima fuit.

lvi. De primogenitorum cum Leuitis
permutatione.

Qui primogenitos sibi consecrare iubebat,
Quæ prima in patrio sanguine massis erat,
Pro primogeniti Leuitas postulat idem,
Ad sacri altaris munus sacra dari.

49
Cato Christianus.

Hinc primogenitos quanti astringes, indicat ipse,
Quippe sacerdotes vendicant esse suas.
Hinc quoque Lenitas quanti astringes, indicat ipse,
Quos primogenitos assuetis esse suos.
Dum permittas coelestiatem imponis vorisque,
Dum precis exequas, indicat esse patres.
Cura sacerdotum sibi sit sua, vix tua cura,
Qui primogeniti, vultis domo affe pias.
Et quoscunque pios videt esse, ubicunque totidem,
In primogenitis pradicat esse suis.
Non numera amorum, sed novam potero mensuris,
Atque pia vita, quos velit esse suos.

lviii. De promissa paruulis Cananzam
exploratorum tumultu.

Moses è numero bisseos evocat omnes,
Singula de propria corpora lecta viribus.
Qui terram explorent Cananzam, Et mania gentis
Et qualis populum condicionis alas,
Hic reduces omnes preter Iosnam, atque Calebem
Hasti vim tribuunt, spemq; sibi nupium.
Protinus ad lapides, qui cuncta, apt saxa vocantur,
Vix rapido Mose tutus ab igne fuit.
Nil nisi Ademphuricas reditum deponit, ad ollas.
Tumba furens lateres composuit a nonis.
Hac deus offensio nabit, vix Mose amicus
Condonat prociBUS saxe, minusq; ppy.

42
Cato Christianus

Sic tamen, ut te de felicitate spem imputus illi;
Quae sit contra ipsum turba rebellis erat.
In medio tamen hac astu, promittit eandem
Sed quibus? hijs, quorum reptile corpus erat.
Dum te reptile bini, calum tibi parue, felix
Despenderet felix, colica cura puer.

lviii. Pro parentibus precandum.

Quod si quando tuas feriant male domus parentis
Exors iactura filius, in te potest
Ergo preces iustas, erge officiosa daretis
Foram sceleris fundere verba patre,
Quis, quoque talis, qui te genuere, parentes,
Pectato, & penna dissociare uelit.
Num parua, non sobolem, nataeque, miserta, peperci
Quando Dathanum terra uenit huius
Paruula gemitum, & lapida non sensa eos domus
Quas feris marita cado penamque uel
Ergo precare deum pro sana mente parentum
Ne plerumque patrius praecipitatus puer.

lix De Deuteronomio & lege Moisaica
in genere,

Ista libri legis referant tibi iura secunda;
Qui praeceptum non nobis claudis ipse.
Omnia qui patris capitis praerogativa verba.

Caro Christiane

Quicumque ad pueros pertinet meos,
Esse dei domini pueros, curantq; parentis,
Hanc benedictio imponi precipiente deo,
Ut, quos ipse facit tanti, non negligat ille,
Ne repetens animas, quos dedit esse suos,
Ut, quaecumque deus generi concedere nostro
Dextra sustinuit liberiore, sciant,
Quo grati fiant, in quos ea contulit, atque
Munificas habeant semper in ore manus.
Unde deo accepti, proprijsq; parentibus omnes
Degant in summa prosperitate dies.
Quae si contemnunt pravi curare parentes
Corrumpantq; suos, tum redigantur eo,
Ut, quorum sprevere animos virtute calendos,
Illorum exangues corpora cruda vorant.
Quae fera bellorum rabies: qua vindice poena
Vititur in plenos impietate patres.
Ergo pater docens, fili bene vivere discas,
Tum bene propitius cum sit utrique deus.

lx De lapidibus duodecim in Gilgal Iosue.

Vide Israël omnia dominum sic prendere, tandem
Fines promissi, saepius autē soli,
Ut fractos novitas ingressus terreat hostes,
Docta vel armata debilitare manus.
Hinc ut ei Pharia iussu discedere terra
Nobile diffusum per mare fecit iter.

Sic

41
Cato Christianus

Sic simili imperio Jordanis efficitur unda
Ut sicco evascat millia lacta viado,
Quaę, sacerdotum vestigia sicca steterunt,
Ipso ad tantum tardae amne stupente moras,
Alienus ut refuga patuit desertus ab unda,
Bissenos lapides imperat inde vehi,
Qui positi in Gilgal noctis statione sequentis
Insignis facti signa stupenda forent.
Vique profecturus Aegypto patribus agni
Praecipit occisi causam aperire suis,
Sic ingressuris Cananeam patribus horum
Edicit lapideam causam aperire suis:
Quippe nec arma quiescent, nec edax abolere ve-
Lus sculpsit cetera in pectore verba deum.

lxi De repetita circumcissione.

Desierat populus profecta pelle iucri
Impositum primis nobile fœdus aui.
Quippe quæret denos fractus fessuq; per annos
Dum male desertis auius errat agris,
Nullus meminit sacri: quia murmure multa
Irritans domorum turba prophana deum,
Qui miseros Pharijs servos eduxerat antris,
Perniciem capiti saepe tulere suo.
At Iove in Gilgal fœdus renouavit auitum,
Ad dominum reuocans pignora parua deum
Quorum fœdus erat primum, quia primitus inde
Fuit.

40
Cato Chastissimus

Panditum para religionis apus.
Qui prius attato prima tuorū puerū
A primo intendo lacte recentis erat.
Consilij memor esse sui non desinit illam
Ad se perpetuo semper amoris erubens.

lxii De septuaginta Gedeonis filijs & spu-
no Abimelecho.

Quid sit ab inceptu pietate auertere cursum,
Et Gedeona discere prole potes.
Namq; dei ipsius mandato accitus ad arma,
Et vario sanctum vellere dactus iter.
Proflit in pugnam Gedeon, victorq; triumphat,
Tamq; diu magnus, quam pius ille diu,
Verum ubi prelii ore gnomi male reppulsi auro,
Et vestem e capta finxit in aure sacram
Qua letus cum gente sui dux ipse prophanus
Pro vero falsos cepit amare deos,
Illico deserta dominus desertus ab illo,
Clamsit, & inscuto sacra prophana die,
Illi quippe nocturnis natus de pellice fratres
Septuaginta alios sustulit ense suos
Legitimus patri genitos de uxoribus omnes,
Sed neq; quam meruit, non tulit ipse, nec om.
Namq; sibi obsessam subiit dum improvidus arcem
Quo capti cives compulsi vrbe timori
Impigra de turri librato femina saxo

Effra.

47
Cato Christianus.

Effractus cerebri cortice strans huius,
Causa eadem totidem natus orbans. Abhibuit
Cum mandata sibi sumeres arma Iehoua
Vnde tibi duplicis doctrina canio, quod sit
Impietas patrum perniciose suis
Quodq; suo mater bene prospiciat Isaca,
Cum spurcum vacua facis abire domum.

Ixiii. De temerario Iephthae voto.

Venerat ancipiti pugnae in certamen iturus,
Si strao victor nobilis hoste foret,
Sacrificaturum domino se Iephthae renouit.
Quod primum e proprijs adibus exciperet.
Nescia precipitis fari vatig; patrum
Occurrit patri filia prima suo.
Dumq; modor bilares victori concinis, ecce
Ipsa sibi carmen funebre virgo canit.
Unica nata patri patri paritura dolorum,
Cui prapere mortem conscit ara patris.
Sic persape patrum virtus temeraria natos,
Perdit, ab incauta mente profecta luas.
Sacrificare deo, non est occidere natos,
Sed viuis illorum sacrificare deo.

Ixiiii. De Sampson & eius in vtero cura.

Decrerat dominus nato Sampson, per illum

Cato Christianus.

Dura Palestina rumpere vincula iugi,
 Quis Israellem multos pressere per annos,
 Hinc illi infantis provida cura fuit.
 Dum gravida puerum genetrix gestaret in aluo,
 Qualis usura cibo, quid bibitura foret.
 Qui monitus matres praegnantem instruit intra
 Ductum elaudum uberas pignora parva suos.
 Ne nociturarum stimulante cupidine rerum
 Corrumpani fetus viscera parva sui.
 Hinc deus admonuit matrem Sampsonis, ut illa
 Manderet, & biberet, sic uti docta, modo.
 Et quia victorem tantum paritura, inebat,
 Scinderet ut longam nulla novacula comam.
 Quippe deo sacrum puerum fore robore multo,
 Si nulla falsus vaderet arte comam.
 Quem simul ac confus fallax meretricula pilis
 Inmemorem monitus fecerat esse sacri,
 Effossis oculis victus miser insula Aselli
 Ad celerem molis farrea grana rotam.
 Et risum & ludum victori praebeat hosti
 Quem domino auscultans terruit ante deo.
 Hinc onari discat mater, dum gestat in aluo,
 Quod bibis, & quod edis, posse nocere suo.
 Hinc discant pueri, dominum qui deserit, illum
 In mare se immensis precipitare mali.

lxv. De Micha & Matre.

Ingens argentum matri Micha surripit astu,

Qua

Cato Christianus

Quae fuerit diris domus effiduis
Tandem reddita ei surreptum filius, atque
Quis fuerit furis fœnis habere cupis?
Funditur idolum natus cum matre prophanus.
Soli Israëlitis debita sacra deo
Sed neque sic pesti defixus terminus, ecce
Corruptis totam fœta furore tribum,
Dum patre nata Dano, ferroq; instructa iuuentus
Exquiri tribui moenia tuta sue,
Teq; Laia sibi securis occupat armis
In medio misens tecta Mischea via
Furtivum rapit idolum, dominoq; minata
Secum Lenitam fecit abire lenem,
Inq; sua idolum male fœsum collocat vrbe,
Gens mala perniciem prœmeditata suam.
Nam dum conceptum furto, partumq; rapina
Idolum in victa turpiter vrbe colit,
Utrices experta manus, dominumq; potentem,
Exitio tristi sacra prophana luit.
Hoc est o pueri furto spoliare parentes
Cum patrijs diris æolica dira pati.
Hoc est in furto depressa parcere proli,
Non soli exitium triste creare sibi.

lvi De Rutha Moabitide.

Isrælitico, Moabitio Rutha marito
Nupsit, & unisse mori viduata viro

80
Cui Christiana.

Cum summa colam sacrum pietate Nocturnum,
Cui simili ereptus morte maritus erat.
Qua reducere in patriam terram comitata reliquit
Mentata gentem religionem suam.
Qua quia deserta patria patrius Chemofo
Verum Israelis caput amare domum
Obtinuit generosa nuptus, promatre precante,
Virtutibus eius gratificante deo,
Ut, qui primus eam matrem faciebat Obedus,
Regis Iessai proximus esset anus.
Res in grata deo est gemini cura parentis,
Sine parentali nomine quisquis erit.

lxvii. De Anna matre Samuelis & Phenicia eius xemula.

Faecundas facis, & steriles ex dextera matris,
Quae fecit quicquid mundus uterq; capit,
Inde dei domus proles, quae si pia, felix,
Sin minus, infelix, impetratis amant.
Ut pia sit, vel ne pia sit, plausu multa parentes,
Quos magis illa refert moribus, ore minus.
Anna diu sterilis per multa opprobria morens
A domino puerum poscit habere matrem.
Qui si sollicita matris contingeret illam,
Deuotus domino semper adesse deo.
Ut citus & solers, fidei minister obiret
Cum cura templi mania sacra faret.

Hinc

31
Cato Christianus.

Hinc intentis precibus votis credula, verum,
Sobria quod petis, calens obtinuit munus. 3
Et primo peperit Samuelem, iungula parvum,
Quem domino voti iure superba dicat.
Nosq; docet nostros ita sanctis educere natus,
Auctori ut prestent omnia iussa deo.
Anna Deum metu, Samuel genetricis imago,
Ut pia mater eras, sic pius ille puerum. 4
Sed, quæ læsi ram, vesani voce Phœniam, 5
Improbæ, multipliciq; amula prole ferax. 6
Non ullum peperit Samuelem, cuius habetur,
Mentio per sacrorum commemorata librorum. 7
Ut, quia sana fuit, cœlum spreuisse videatur, 8
Sic, quicquid peperit, lucis honore caret. 9

lxviii. Samuel, Ophni, Phinees.

Virtutem sectare puer Samuelem imago,
Sicq; tibi in patre puerimus ore denu. 1
Sic alacres tui gaudebant prole parentes,
Sicq; dei multo minore duceris. 2
Sin Ophni, Phineesq; tibi proponere malle,
Displicite deo, displicite patri. 3
Perniciem impium non præstolabere tardam, 4
Punitura dei de votis præpes erit. 5
Et simul ad miseram crudeli morte sepulchram,
Considerant viscera iusta patris. 6
Anna puerum Samuelem educit, per illos

52
Cato Christianus

Corrupte senectus patris incepta sonis
Euae Samuel charus matrisq. deoq.
Illorum improbitas patria postis erat.

lxix. De Phinees vxore, quæ in
partu perijt.

Nobilis o mulier notum sine nomine nomen,
Virtutum multis nobilitata notis
Quæ te lingua patet! quæ penina ingrata silere!
Atque puerperij verba beata tui?
Illa arcam domini captam cum fratre marito,
Claustra Palestina fata suprema manu,
Illa senem socrum fracta ceruice cadentem
Audierat pleno turgida ventre parens.
Parturijt, peperitq. matrem, quæ gratia partus
Afflictis misere matribus esse solet,
Solamenq. graui luctu, post multa dolorum
Millia quos mater matribus Eua dedit
Hinc misere nullum solamen filius, illi
Impositum nomen refferat tristis erat:
Filius, Icabel, quia capta est arca, vocatur.
Quacum Israëlitis gloria capta fuit
Nulla illam soceri, nulla illam cura mariti,
Torsit sola illam gloria læsa dei.
O Israëlitis deperdita gloria nostri,
Inq. prophanatâs hostis iura domos,
Quid superesse iuuat, sacra ludibria cista
Cerno.

Cato Christianus.

Cerno quid ergo hominis peperisse meritis?
O miserum, cui testis erit nota nominis iura,
Quo te natus eras, nos perasse dicit
Digna deo mulier, melioris digna mariti
Coniugio, infelix quam Phineas coniugium
Ter miser Icabed, quam matre superstitio salvi
Ne te eduxisset mater honesta pater.

lxx. De filiis Samuelis.

Degeneres nati sperata pietate parentum,
Evadunt genera iusta ruina sacra
Charus orat Samuel caelo, terraeq; sed illum
Proneptum semio deseruere sui
Atque poposcervit amoto indice Regem
Auspicio cuius bella gerenda forent
Iudicia inuiso vendentes munere fratres
Desertit à populo causa parentis erant.

lxxi. Cissi pro Saule dolor.

Santius aberrantes patris dum queris a fello,
Et frustra à cunctis tempore longius abest
Sollicitum facit esse patrem, qui intuetur a fello,
Ne qua sui nati forte mala morsus foret.
Omnibus & patrii curam commendat amoris,
Quae prodire frequens, rara redire solet.

lxxii. De Saulo & Ionathano eius filio.

Ignarus

Cato Christianus

Ignarus Iacobum voti iussuq; petenti,
De non seruandi conditione cibi,
Mel tenuè astratum virga summo admonet orti,
Et recipia vires debilitante nupta.
Quem pater offensus facto, dum accidere tentat,
Senatum domino posthabuisse probat.
Sed quia triste fuit votum, & temerarius error,
Noluit illum plebs officiosa mori.
Cuius erat virtus, per quam victoria parua,
Quia inter fratres optimus unus erat,
Nec patris imperium spreuit, nec numinis iram,
Causa Iouis lassa criminis error erat.
Vt pater iniustus, qui sauij, equior illi
In causa dominus, ne moraretur, erat.
Discitur tunc, patrias vltro contemnere iussus,
Esse creaturis spernere iussa dei.
Verum, si patrum temore deliqueris error,
Pro nato causam dicere velle deum.

lxxiii. Dauides vnctus in regem.

Murmurans Iacobus Samuel pro rege Dauidem,
Pro Saula nullis iussus obire preces.
Cui pater inuauis, ut quisq; est pulcher, lesse
Dauid in aspectum sancte propheta tuum.
Sed dominus decora custodem corpore paruum,
Regem eloclurru iussu adesse suum.
Vt venit, & visus generosa fronte Dauides,
Qui minimus natus & corpore frater erat.

Cato Chastitatis.

*En ait de Saul el, regem quomodo fuisse,
Regem Israelis rem videretur deus non vult
Ille nec etatem nec formam respicit illi
Quisquis erit puro pectore, primus erit
Auctor enim cum sit sincerum pectoris ipse,
Inte facit, quando, quod facit ipse, sonat
Quemq; parum magni parui sapientia vult,
Et vice versa, actus lucidior vident.
Nec res vana, pater, tunc se vere vident illud
Quid natio infir, cernere posse, suis.*

lxxiii. Davidis & Ionathani amicitia.
*Est patrio prorsus graviorq; & maior amore
Veram virtutis germen, Amicitia.
Maior erat, Ionathan quo foveit amore Davidem,
Quam quo Saulum ipsum foveit amore patris,
Sed suberat tantum, qua causa fovebat amorem,
& iusto domini corde profectus amor.
Qui bene cordato pronexit amore Davidem,
Te celso statuens Saul monere throno.*

lxxv De filio Davidis & Bathsheba
primo.
*Uxorem Uri cum compressisset adulter,
Iura maritalis rem prohibente thori,
Suscepit ex illa puerum genetrice Davidem,
Quem puerum quanti penderet, acta docent.
Decumbit puer agrotus, mortiq; propinquus.*

587
Canto Choralis.

Resurgens lachrymis stansq; gemensq; parat
Et tamen audierat, fatum narrante propheta,
Morte ablatus iri semen adulterigenae ossi illi
Nec minus ille tamen eritis potumq; cibumq;
Respuis, & quis quid lenius esse potestis, nescitis
Dum puer in morbo, dum spes erat vlla salutis,
Dum putat edictum solvere velle deum, nescitis
Sed puero extincto, quo se sustinuerat ante,
Adit ipse et vultu & veste resurgit humos. V
Procedi q; huius causam mirantibus addens,
Dum potuit parvus vivere, maestus eram.
Quorū summa lachrymae, cū vix spes sit adempta?
Ibo ad eum, ille à me non redierit abbasq; fidi
Hinc duo disce puer: quod non sint longa futura
Gaudia, quae nequior causa cedere solent
Lugendumq; minus, cum mors sit terminus aevi,
Quae properant omnes pergere, nemo redit.

LXXVI De Davidis familia & liberis.

Israëliticae gentis diadema Dauides
Primus Iessae gloria vera domus: I vxxi
Quem deus ingenti dixit propectus amore,
Inuentum cordi perplacuisse suo,
Multa prelis homo, multi rex inclitus agri,
Sed magni multo maior amore dei.
Ipse tuas ades mundo dedit esse theatrum,
Dum faciat vitio lecta aliena suo.

Amen

37
Canticum Christi

Amor ut patrem propriam violare faceret
 Ausus, Et inde sumptu excipitare domum
 Innuat volentem, cui laquei foraria vituperant
 Lethali fratrem fecit abire dolo, non alio
 Quam pudore vindicta, laquei, facit
 (Namque eadem peperit mater utrumque) fuit
 Impiū in patrem fuit Absalo, quique per armam
 Pacis habet titulum, ferre ut armam parat
 Israëlque patrem destrudens regna, quod nomen
 Molit ut contra constituit ad eam equum
 Sed velut utrumque confecerat ipse, et ibi
 Ultus, cum simul conficitur a laqueis
 (rimibundis pennis in simplici manu verberat hasta
 Nosque ducit longam quid sit habere vitam
 Idque etiam nobis cupiunt vivere damna, neque
 Quae fuerit iusta famina sola tegi, et omni
 Mox senio patri mortem minitante propinquam,
 Delatam inde vobis capitula erat. iivxxi
 Ambit Adonias, atque excidit inde peremptus,
 Sponsus Abisaga dum cupit esse, cadit.
 Ambit idem Salomon, atque obtinet, inde peremptus
 Quos pater in meritum iussit abire nepem.
 Sed quo quelo modo qua se ratione Dauides
 Gessit in hac proles duplicitate sua
 Cessit in exilium, vixque exorante Iabo,
 Redditus est patri Absalo durus ager
 Quem tamen occisum patri quando intulit arma,
 Sic lachrymans larga se rigat impio pater

38
Cato Chastanus

Ut, quia visus erat regno praefere rebus, quoniam
 Omnia iam furere seditione viderent,
 Quam bene persuasa compescere regis Iachurum,
 Redde cum solis vultu per arma sua iudicem,
 Quin & Adoniam patri succedere promptum,
 Dum nulla puerum corripit ore patris,
 In quodcumque resu deus inerat apparuit illi quoniam
 Materiem cedis sumptus per arma sua iudicem,
 At Solomon patri in regno succedere iussus,
 Quippe instructus in la moribus illis bonis,
 Sicq; sub imperio patris, matrisq; rebus malis bonis
 Addidit, prudens imperitiam suam,
 Et quae causa mali tanti, nisi ad libera cadent,
 Eademq; domum lesa domus forent,
 Hinc patres, natiq; suis odore rebus,
 Tam grauis exempli nobilitate quoniam.

lxxvii De Mephibosetho & Ionatha
 Sauliq; liberis.

Illud amicitia fœdus, fideiq; David,
 Cum patre susceptum Mephibosethe tuo,
 Mansit apud memorem bene fide mēte Davidem,
 Profuit & rebus Mephibosethe tuis,
 At Saulis rupto Gibeonem fœdere torquentem,
 Evocuit longa milia mala fano,
 Et sua proponens æstivo pignora solis,
 Poma suspensa posterique tuis.

Canto Christi

Restant fides, iustitia, caritas, et omnia
 Quae faciunt gaudi propria quaeq; sua.
 Hoc mentori Iosabae virtus expressa conuicta
 Quem abunde abierunt facit & ipsa debet.
 At simul solentem vitae lumen cassam
 Exposuit fiant bellum, fane tua.
 Fœderis adeoque rupta qui iure, cœdit
 Municipis Gibcon stante superba tuorum.
 Multum ergo intererit, qualis sit vita parentum.
 Ad bene firmandas posteris atq; opas.

lxxviii. De muliere Tecoaana, quae pro Absalone egit.

Ad regem venit mulier Tecoaana Davidem
 Quam mira instituit callidus arte Ioab:
 Deq; reducere te suadens Absalo, patri
 Persuasit mulier talibus vsa sonis:
 Serua duas habui nati tuos, maxime regum,
 Quis simul in sola dum spaciatur agra,
 In fratrem frater ferro insiliit, atque trucidat,
 Litis enim sane nemo diremptor erat.
 Qui superest illi vindex cognatio poscit
 Ad eadem, ob eadem fratri acerba sui.
 Sic miseram matrem nato spoliabit utroque,
 Si tua nihil at ferro recusat opem.
 Arripit, & promittit opem cedentemq; futuram
 Impuniti fratri, qui super omni erat.

Ovis Christianus

Hic mulier, vade dimissa ubi munus factum est
 Sic regem alloquitur, quod in patitur, habens.
 Filium ergo tuum pariter, ut exiliaberis, regis
 O nec erga alios mitior esse volens, tuos.
 Rex fraudem offecit prudens, naturamq; ferunt.
 In patriam reducere liberat exilio, tuos.
 Vtraque causa fuit, venia gravis, illa, dolebas
 Extincta generis posteritate fuit.
 Et regi meditando fuit successio regni,
 Quisq; spectantia proximus oculis.
 Hoc privilegio noli considerare frater,
 Rara paris venia causa venire solet.

lxxix De vera matre iudicium Salomonis.

Prodiderit veros pietas genuina parentes,
 Indiciumq; suum nummus ad alter habet.
 Quin puerum mactavis ait, mediumq; secavis
 Atque ita dissectum corpus utrique davis.
 Sic Salomon iudex meretrices inter, ar illa
 Quae verè, & vero pectore mater erat,
 Parcite, ait, puer, tradatur & integer illi,
 In duo, quæ mater falsa, secetur, ait.
 Hic Salomon, verè mater germana videtur,
 Quæ vitæ infans parci, ois, dedit.
 Ille pater verè est, ea mater vera, novit.
 Quæ, mactare solet, semina pura, foleat.

Qua

Cato Christianus

Quae vitium foueant, virtutis ad ardua ducant,
Quae vitium letho tristem esse probent,
Quae contra faciant, mortem preferre videntur,
Nam puero mors est, moribus esse malis.
Et mulier natura docet, quam optima mater,
Qua domino integros donat habere suos.

LXXX De Roboamo

Sape solet propriam vitiose educere prolem,
Cui de patre suo nulla querela fuit.
Talis erat, talisq; patri Roboame propago,
Quem nimis incautum deseruere iui.
Quos humeros? quantam sub acuto pectore curam
Sceptra gubernandi grande requirit onus?
Qui prudens pater ipse suos stulte educat, idem
Fundamenta domus suae premitura iacit.
Sic doctum, aductumq; decem pars maxima regni,
Regem Israelis deseruere tribus.
Sed neque iudicij recti quia luce carebat,
Nec quia praeceptum caca iuuenta dedit.
Idcirco regni fines amisit auiti,
Offensi sed eos diffidit ira dei.
Qui memor & legis violatae, & vindictae ira
Qua socium cadis plectis adulterium
Dissecuit tandem, regnumq; & sceptra nepotis,
Quae magnus multis viribus auxit auus.
Sed neque magna cohors mulierum profuit illi,
Quas alius nimis victus amore pater.

Qua-

Euxanthiana

Quamvis dum stratis & fallacis cupidinis uisus
 Deficit à veris religionis alis.
 Quare cum tanti amor eris, pectusq; rogemus,
 Prudentisq; animi dote replevis eam,
 Ampnari hære di, quibus ipse volaverat, alas,
 Atque docet patres quid sit laboris opus.
 Nec tantum patres sed auorum ab origine multos
 Cum feriat longa manu ira manu.

Lxxxi De filio Ieroboam

Quem neque cura dei, patria, neque sibilis ullas
 Cuncta prophetae sacra monebat amor,
 Filium hunc agro decumbens corpore missi
 Ad verè medicam dissimulante opem.
 Sed personae quæ tandem oracula nutri
 Reddita sunt? Mater non eris in reditu.
 Hac Ieroboamo data sua responsa perenni,
 Mater & in nati funere nulla fuit.
 Delectare tuo factus? reuerenter adora
 Cælestis patrio numina sancta parent.
 Ne vel morte tua, quo delectaberis, perdas
 Vel male viventem sit superesse dolor.

Lxxxii De re edificata Iericunte.

Cum Iosue excisam Iericunta relinqueret, illam
 Qui reparabit, tu sic reparabit, ait.
 In primogeniti iacer fundamenta moris,
 Et nati unumq; funere claudet opus.

183
Canto Christi Cantu.

Bueni fidei fidei a sic corpi Andron...
Condere, sic captem finge ordi...
Cum patrem in p... f... f...
Longior ut f... e... b... p...
... ..

lxxxiii De Sareptana vidue filio.

Quandam Sareptana vidua exremat...
Israele grauem perpatiente famem...
A domini transmissus ed diuina...
Incidit in candelis parvula...
Poscit aquam, & panem, panem dare posse negavit,
Quis illi daret fideles hospites...
Namq; sibi natoq; suo satis esse negabat,
Quo possem parco pelleri pane famem.
Sed domini exponere mandata potest...
E vidua obtinuit fructula paucoprimo...
At cum longa famem illa retinere...
Emoritur vidue filius, unde dolo...
Hospitio pignit...
Pena, et peccatum qui f...
Sed pecca defuncta...
Impetrat...
Sine igitur panem...
Magni ram pignit...

lxxxiiii De filio Samanidis.

Hospes Elisei Samanidis beneficia prophetarum...
Quandocumque illa foris peregrinaretur...
... ..

Quo Chirillando.

Quod genus officij, quo solari vult amicum,
Præterijt multis fœderibus etiam diuina
Cupit, rogaretur quamam ratione reponi
Ipsa fuit, et letum bene promittit, et opus
Prolem leta dari simul optat, et impetrat illam,
Vatus ab æuentu vota probante deo.
At subito monitus, vix ante bene cognitus infans.

At matris vultu redit, idem cinis, etiam
Officij mœnes puer est, finis. **De Prophetæ demonij liberis ob
fœnus dedendis.**

Mortuus est quidam magna virtute propheta,
Qui multo viuens, fœnore pauper erat.
Ad nexum patrio natus in funere sanus
Pro dissoluendo crechitor æræ vocatur.
Seruicio exceptura suos, nexumq; perosa
Mater ab Elisa date poposcit opem.
Pauperis hic pignori hos annos datus, necq;
(Parua olei parci tunc illa fuit) neq;
Quidam virtute fluens, malisq; receptus, nil
Deposita pueroq; libera pœne, iudic.
Tu vixi nolui pœr seruire, deoq;
Assiduus humili pœctore fundi pœces
Cuius opæ hoc pœr os, et nunc vindicatur
Naturæ versæ conditiuæ liquor.

Liber

Cum Obesset

Liber enim cum su dominus, neque subditus ulli

Batigra d'ferens liberos coram fidei

lxxxvi De fame obfessa Samaria

Secum pueri

Cum erat infestis obesset Samaria castris

Traxerat & lingua obsidione moras

Rex Syrus: infamemq; famem coherat hostis

Quia spes dedenda fulserat orbis eni

Sed deus iniecit castris terrore, coegit

Ad sua percussos currere castra Syros

Securamq; famis Samaritida linquere terram

Pascereq; hostis corpora macra cibo

Dum Syrus obessam ferro, & fame terret urbem

Qua metuit naqua posset ab hoste capi

Sic oppressis eam inclis penuria, nato

Cogeret ut matres dira vorare suos

Qui misera pestis casus quo noior esset

Oblata est regi moesta querele feror

Qua querit in puerum pallam fressi puerentem

Qua parvum nato sorte secunda suo

Hoc ipsum dominum predixerat ante futurum

Ut matres ederet pignora parva suos

Quum male deserto parvum dominumq; trahebat

Sacrilega colorem impiis sacra manu

Terminis hic parva parvum, ut lincat aliquid

Quem prout aliquid dicitur de pie parvum

Cate Christiana

lxxxvii. De Ioas regis ingratitudine.
Impius occubuit violenta morte Ioasus,

Ultima dei sensu dedisse vocem,
Zachariam occidit quia fuit morte prophetam.

Ingratus, vitæq. immemor ipse sua,
Quam patri offus perierant debui omnia.

Cum regis scholam perderet, libello,
Nec rem patri paruasq. Iehoiada cunas.

Occultans vitam, & regio secrete dedit,
Huius at exincti natum dominusq. prophetam.

Sustulit ingrata morte cruentus homo,
Ergo deum iræ tantæ ingratitudine tanta.

Primus Iudææ rex violentæ abii,
Qui patri officio defungitur, est pater ipsus.

Quia illi natus frater, & ille sibi,
Qui fratrem occidit, patremq. hoc crimine ladit.

Ille duo gemina corpora cede ferit,
lxxxviii. De matribus regum toties in

historia sacra nominatis.

Cur toties regum matres scriptura nominat,
Quod referat matres sanæ interque suas.

Si bona mater erit, proles laudabilis esse,
Sin mala mater erit, lauda curare solas.

Ergo si faciat tantum, bonæ vel malæ mater,
Ad bonæ filii vel malæ facta sui.

De.

67
Causa Christiana

Dabebunt mare cunctis quod optimus olim
Dicit, ubi pater est solus, filius, deus.
Adiunctumque, ubi solus solus, ergo
De quod solus, pater, pater, pater
Qua visio maris, pater, pater, pater
Matribus, effusio, qua cecidit, suoi
Ne quis fecit, egi, solus, ergo, maris,
Si non solus, pater, ergo, deus.

De successorum ab Ezechia vir-
tutibus & vitijs.

Ezechias pius ante alios, sed filius eius
Quanto, Amant, impietate, fuit!
Rursus, Amant, satius, scelerato, patre, Iosias.
Quam, vici, agrogis, rex, pietate, fuit?
Proderit, ad, mores, vatorum, vici, pietate, fuit.
Sed, distinguit, eos, impietate, deus.
Nam, neque, si, pater, est, pius, ergo, & filius, ut, nec
Si, pater, impius, est, in, quoque, natus, erit.
Namque, deus, non, vult, hominum, se, obstringere, liber
Quos, vult, esse, bonos, hos, facit, esse, bonos.
Delectumque, suum, sequitur, neque, nostra, voluntas
Quo, vult, esse, natus, pergere, dicit, ei.

De pueris Ezechia in scribis
Bethelam, sentit, quendam, propter, Ezechia
Factum, deus, dicit, deus, deus.

Cato Christianus

Quem, quia calvus erat, pueros exercitus ingenti
 Rictu insultans ludificatus erat.
 Canicemq; senectutis prudens honorans
 Obicit, ut magnum turba pericula probant.
 His deus variis semij iustissimus ultor,
 Qui multo canum sanxit honore caput,
 Et silva geminos vicina proicit urfos,
 Lasciit ut lacerent viscera parva gregis.
 Quadraginta duo discerpti membra sodales
 Non ridenda senum tempora calca monent.

xci. De Nehemiz pueris è matribus
 alienigenis.

Sancta Nehemia pius quo feruida celo?
 Qua doluit lulum simplicitate donari!
 Cum Indeorum pueros audiret ineptè
 Misceutes patrijs extera verba sonis?
 Hinc externa vetans connubia gentis iniri
 Obstrinxit vera religione suos.
 Paruosq; increpitam peregrinae vocis amicos
 Fecit ludæ more sonosq; loqui.
 Quam uere fides pestis? quam vile venenum,
 Fida infida uno consociare thoro!
 Quam latiale, deum pueris profuturibus unum
 Ore sacro edoctos verba prophana loqui?
 Simplicitas caelo grata est: non duplici lingua,
 Non ille gaudet dupliciter deus.
 Quando cooptatus puer in sacra iura Christi
 Impuro

Quæ Christianis

Quæ Christum minus decem, tum utroq; parente
Barbæ et carnos prodi, unus q; deat, vnoq;
Tam Christum, Christiq; patrem, vtrumq; per omem
Deserit, perantem in domo inde trahat.

xcii. De Iob liberis

Quam bene concordes natos eduxit Iobus
Quam fecit robur semper adesse sacrum
Quos enim permittente deo oppressisset in urbe
(Namq; vna unanimem discubnere) domo,
Ingenti recte discubula fragore ruina.

Quam Satanas, ut eas pendere, excierat,
Quam patienter, ut & incluræ quasq; priores
Pertulit amissa iam sine prole pater
Vique deo acceptam reuult, quod haberet eo scem,
Sic repente deo reddidit æquumq; iustum.

Si spectes bonum studium, quo eduxerat illos,
Exemplum veri patris habere potans
Si qua mente talis mortem, cum amitteret illos,
Exemplum veri videris obsequi.

Ut quamuis Satanas hosti concesserat illos,
Constet at illorum de pietate deo.
Ut bonus existat, qui sanctis eduxerat illos,
Nec male sit in nato propago patris.

xciii. De his quæ ad pueros parentesq; parti-
nente Psalmis in genere quoq; obno-

Qui

30
Eiusdem

Qui pecus in populum, qui equos curru laudant,
 Qui pulcrum in regia fœderis patrum,
 Voce canent, vultibus, deinde oculis Dauides,
 Protulit huc paruo verba notanda proci.
 I Huc ad me pueri, quod me comitatus finis,
 Quanti sit puro corde timere deum.
 Cum primis cunctis matris proleis ab alio,
 Exceptos patrio protegit ille sinu.
 Ing. sua docet ille uis sic ducere gressus,
 Ut nunquam inter sua demus errare agas.
 Cuius si munus facilem prebebitis aurem,
 Congeret in vestros mœnere mille sinu.
 Si mors eripiat vobis inuisa parentis,
 Ille parentali nomine tutor erit.
 Quinetiam vobis, si quando iniuria fiet,
 Ille vel ipsius iudicis ultor erit.
 Si vos destituerit ullaratione parentis,
 Quatinus multa hominum vita subire soleat.
 Non finet auxilio desertos vivere sed vos
 Subsidio dextera cuncta potentia letet.
 Hostes consilio superabitis, arte Magistros,
 Et vera ingenti calliditate senes.
 2 Hec cecinit patris documenia senenda Dauides,
 Quorum alia nulli sunt condicione patres,
 Si steriles fuerint, et cassi prole moriti,
 Qui sacro sanctum nomen honore colent.
 Fœdusque dubia esse satum sulcosq; feracis,
 Pingua multiplici ingera misse beatorum
 Uxor

Cato Christianus.

Vxor erit viti similis, qua tegmine umbra
 Vestiat excelsa testa superba domus.
 Et soboles patriam circumstanti plurima mensam
 Te referet lata frondis alius parens.
 Quippe patrimonium domini spes libera sexus,
 Et merces fructus ventris honesta Dei.
 Dextra viri fortis multis instructa sagittis.
 Vera bono patri proles imago bona.
 Qua quicumque suam pharetram cōpleuerit, hosti
 In porta audebit fundere verba ferox.
 3 Denique cum legem populo daret, addidit illud,
 Quod magni in pueros testis amoris erat:
 Vt quaecunque sua fiant miracula dextra,
 Et quaecunque etiam mira darentur eis.
 Hac pueri memores animis inscripta tenerent,
 Quippe spei in domino fulcra futura deo.
 Hac sum, quo pueris, puerumq; parentibus olim
 Psallenti cecinit regius ore pater.
 Quem patrem Salomon simili ratione secutus
 Filius, hijs annis talia fræna dedit.

xciii. E Prouerbijs & Salomone in genere,
 quorum summa est, educandos in timore
 dei liberos, nec laxandas nimium habenas.

I Audi sacra puer patris præcepta monentis,
 Nec matris spernas verba diserta tue.
 Illis obsequium præsta, cui tempora vita

72
Cato Christianus.

Promissa iustus longa futura datus.

2 Qui sapit exultat patrem, qui despicit, idem
Affligit matris tristitia corda sua.

Qui sapit anscitiat, quando reprehenditur, atque
Negligit insipiens patria verba puer.

3 Quando tuus peccat natus, pater utere virga,
Virga tui fidum pignus amoris erit.

Si vitio parces, odisse videberis illum,
Namq; metu vacuus desinit esse bonus.

Ne nimium irrites prohibere sed esse sentiens,
Et tantum in domino, regula sacra iubet.

4 Summus honor senio series numerosa nepotum,
Et pueris virtus patria summus honor.

Quando parit stultum, propriū parit ipsa dolorē,
Et melius matri non peperisse fuit.

5 Corripe, dū spes est, & verbo, & verbera natū,
Nec quamvis contra marmuret, ire finas.

Tu puer esse caue ingratus, meritiue patrine,
Plenum ne talem te sonet esse forum.

Qui patri, matrique sue malediscet, eidem
Extinctum in caco carcere lumen erit.

6 A primo qualem puerum formaveris anno,
Is reliquo vite tempore talis erit.

Ne cesses puero peccanti infligere penam,
Si virga series, non morietur ea.

Tu virga series, faciesq; hac vindice pena,
Totus ut à mortis vulnere tutus eat.

7 Prosequere obsequio patrem, neq; desere matrem
Quar.

Cato Christianus

Quando senescentem videris esse tuam.
 Quicquam quine palam spoliat matrem, patremque
 Et factum scelus labe carere putat.
 Quod sis eis heres post ultima fata futurus.
 Non minus ergo illos latro dolosus eris.
 & Kurga facis pueros prudentes, unde saluti
 Maternum tristi vomere pectus arant.
 Corrige dum tener est tibi filius, unde quiesces.
 Sin male distuleris, inde dolenter ages.
 Hoc atq. huius similes monitus Salomone magistro
 Quandocunque leges, usus habere potes.

xcv. E Prophetis in genere quantum
ad pueros.

Quando prophetarum prae dixit voce futurum
 Exitium plenis impietate viris.
 Parua deus, unpsi puerorum nomina, quorum
 Indicio memori damna futura notat.
 Cum citò venturum spolum, predamq. minatur.
 Filius Esaie nomen habebit idem.
 Cumq. reuersuram post mille pericula gentem,
 Filius eiusdem nomen habebit idem.
 Quin & in Hosea notat illud adultera proles,
 Nomine fortunam significante suam.
 Cum miserum genti excidium minitatur inique,
 Corda truci populi seua domare volens,
 Proposuit teneros artus, illisq. saxis

74
Cato Christianus.

Membra parental crudelis voranda fuit.
 Denique cum plena promittit voca salutem,
 Qua toti mundo plena futura salus,
 Ecce puer natus nobis tonat, ecce propheta,
 Usque adeo pueri nobile nomen habet.
 Verum ut concludam paucis, quae plurima passim
 Per sacros video sparsa patere libros,
 Hoc unum meminisse decet, fixumq; tenere,
 Ingentis pueros ponderis esse deo.
 Quos ita perpetuo curat, nec praeferit unquam
 Cum bene viuendi iura docere solet.
 In prima suauem testa commendat odorem,
 Quae maneat patri cantio prima bono.
 Naribus illius sanctis ne forteat illud,
 Quod supra Libani florea ferta cupit.
 Praecipue debent pueri meminisse modesti,
 Quos pueros mirè visus amare deus,
 Sedulo ut illorum vestigia sacra secuti
 Caestis patris stent in amore pares.
 Isacum puerum non magni fecit, ab illo
 Quando Ismaëlem iussit abire nothum?
 Quamvis Iosephus domino in puerilibus annis,
 Quem magnis fecit regibus esse parem?
 Quamvis erat Moses infans, super omnia doctus
 Quem primum in seruis praeicat esse suis?
 Quamvis ei Sampson, saluo cum crine maneret,
 Qui gravidas matres, quid decet esse, docet?
 Quamvis erat Samuel domino de nomine vocatus

Cui

75
Cato Christianus

Qui pueram mentem produxit ipse suam?
 Quantum item, magnus matura etate Danides,
 Cui puerum dominus regia sceptrum parat?
 Quantum erat Daniel, puerum si credere fas est,
 Iudicio geminos exuperasse senes?
 Quid memorē reliquos, cum vel sine nomine cōstet
 Etas hac domino, quam bene chara deo.
 Hac exempla sibi pueri præponere debent,
 Ut pueris illis sint in amore paros.
 Nam deus est idem nobis, qui fauorat illis,
 Atque immutato mentis amore manet.
 Quin et id obseruent, dum sacra oracula ferunt,
 Præfido sanis moribus esse metum.
 Quem Salomon sapiens, nulli concedere doctus,
 Perpetuo inculcat patribus ore bonis.
 Proderit, ut prudens, clementia, nec sine virga,
 Sic teneros animos spiritus ager agit.
 Sunt satis hac, primis que percipiuntur in annis,
 Qua defuncti sanctus suggerit illa liber.
 E quo præcipua hac libro, non omnia carpo,
 Cætera, si sit opus, si noua causa, dabo.
 Iam quia nos noua lex, & Christi numen Iesu
 Ad se obseruandum carmina nostra vocat,
 Qui nostra causa factus puer omnia fecit,
 Que pueros faciunt moribus esse bonis.
 Que propria illius, breuiter percurrere nitur,
 Vno ut concludam que facienda libro.
 Nam nihil ille nouum docuit, sed que ante ppheta,

78
Cato Christianus

Placuit interpreti planius ille docere, quia non
xvi. Quae pueros spectant e nouo testa-
mento.

Qui patres docuit per Moysen perque prophetas,
Qua uellet pueros conditione regi,
Idem rursus idem per Christum fecit Iesum,
Et per Apostolica fulmina uocis idem.

Magna fuit magni Moysis reuerentia, magna
Illa prophetarum gloria, magnus honor.
Quorum quisque tamen magno concessit Iesu,
Quippe creatori turba creata suo.

Quisquis Moysae spreuit sacraria legis,
Sive prophetantis mystica uerba chori,
Nulla ualebas cum ratio subducere poena,
Quo minus iratum disceret esse deum.

Ibi & impium dominum qui spernor Iesum,
Cuius in obsequio uita perennis erit?
Qui scelerum vindex, totiusque arbiter orbis,
Plena potestatis munia solus obit.

I Quantum amor Christi in pueros, qui in limine
Aetatis uoluit paruulus esse puor? (prima
Atque ea cuncta pati, primis qua debita cunis,
Verè mortalis pignora carnis erant?
Sicque suos coluit, dederunt quos terra, parentes,
In nostro ut nobis esset honore typus?

2 Ad se quando iubet pueros accedere paruos,
Discipulis grauior, qui repulsi sunt,

Aetatis

Canta Christum

Enni propinquo domet a pietatis honorem,
Quoque sic illa modo terra colenda docet.
Qua nisi digna esset domina frumenta colona,
Damnat aratur a patria corda mala.
Verum tu frumentum producat pingue, veniri
Vult ad se, bine fructus ditia grana fore.
Terra puer, cultura libet, Christusq; colonus.
Multa seges, quando Christus arator eris.
3 Bis à patre deo Christi censeatur origo,
Quando natus erat, quando renatus erat.
Unde mouere puer, caelestem agnoscere patrem,
Quando natus eras, quando renatus erat.
Qui misera scdum matricis origine culpe,
Abluit, & pura sanctificauit aqua.
Ergo puer venerare deum, venerare parentem,
Purum ex impuro qui dedit esse tibi.
4 Quando mater cum gravida gestauit in alua,
Prospexit nato cura paterna suo.
Quando tyrannus cum querebat, ut ense necaret,
Eripuit versa viscera parua solo.
Quando volebat eum sub lato morte tyranno,
Ad patria excusso seclâ redire meum.
Inde veinit sese committere terra,
Inq; Galilea iussit habere domum.
Qua proprio tanta eum sollicitudine nato
Consulte aeterni prouida cura patris,
Te docet, ô generoso puer, quo pectore cures,
Si verè ipsius filius esse voles.

Qui

Cato Christianus

Qui fies, si iussa dei, si iussa parentum,
 Si praeceptoris iussa sequere tui.
 Cuius magna boni spes est, quia Christus Iesus
 Divino fratres nos vocat ore suos.
 Quosq; vocat fratres, patri commendat eosdem,
 Cuius apud patrem gratia quanta deum?
 5 Quare, ut occidat puerum rex saevus, at ille
 Protendunt humiles dona superba magi.
 Ille pater natos in prima aetate trucidat,
 Qui non in Christi tramite docuit eos.
 Contra multiplices locupletat munere, parvos
 Qui sacro veri fomite lactis alit.
 Haròdes irux ille pater, magus at pius iste,
 Iste suos vita destinat, ille neci.
 6 Quando sacrum proprio sanxit baptisma lapacro
 Annos triginta natus Iesus erat:
 Exemplo erudiens omnes aetatis adulta,
 Quos sacra caelesti fœdere lavit aqua,
 Ut quibus antecunt baptismi tempore, eisdem
 Sanctis ad vitam moribus antecant.
 7 Non quia sublimis sunt conditione parentes,
 Vel magna generis nobilitate tui,
 Nec quia vel viriute graves, vel diuite censu,
 Illa putes laudis propria dona tua.
 Sed tua te virtus ornat: Indecus Abramum
 Impius ut frustra venditat esse patrem.
 Nam citius saxa in natos mutabis iniquis,
 Impurisq; pater quam velis esse Deus.

Exora.

Cato Christianus

Exorata deum patrem prece qua docet, unde
Quicquid auere uoles, illud habere potes.
Non pro pisce dabis colubrum, pro pane lepillum
Nec poscenti ouum scorpion obijciat.
Nouit, quid nostrum sit cuiq; necesse, dabitq;
Si quis eum puramente rogare uelit.
Sic natos, sic ille suos pater excipit, & sic
Qui petit, & pius est, quod petit, illud habet.
9 Et lecto, & laico morbus nos mancipat agros,
Alter mentis annus, corporis alter opus.
Si cupias neutri captiuam fundere prolem,
Sin capiatur eo, ne moriatur eo,
Sola manu Christi morbo medicamen utriq;
Applicat, hunc igitur tuq; cuiq; petant.
Sic recipit natum depulsa morte lairus,
Sic Syrophemisse filia sana fuit.
Sic uidua natus prohibetur inire sepulchrum,
Aulicus incolumem sic habet ille suum.
Morbida quemq; suo prostrauit luma veneno,
Huic sol iusticia porrigit antidotum.
Sine pater natos ad Christum ducet Iesum,
Sine patrem nati gratia ducet eo,
Fœlices ambo, quos ad se admittet Iesus,
Quaq; laborabunt peste, medetur ei,
Corporis hij morbi, quos sic sanauit Iesus,
Et mors solus corporis ista fuit.
Verum quando alios ad se quoscunq; uocabit,
Seq; sequi sacra uoce iubebat eos,

Cato Christianus.

Vel quando soluit peccati compede vitulos,
 Hys animos sanos Christus habere dedit
 Sic sibi discipulos e turba ascivit Iesus,
 Quos voluit verbi spargere dona sui.
 Sic quoq; Zacheum patri, Mariamq; lucrator,
 Atque alios, quorum pagina sacra memor,
 Quos omnes vacuos mortis terrore secunda,
 Dum Satana illos liberat ore, facit
 10 Quam pueros deceat summissi pectoris esse,
 Et quanta morum simplicitate, docet.
 Cum per eos Christus corda ambitiosa suorum
 Comprimit, atque humiles prima tenere monet.
 Cum nec Ioannem, nec se docet, ut decet, esse
 Exceptum, e medio conuocat ille foro
 Iratos pueris pueros aequalibus, ut qui
 Non congauderent, congemerent q; simul.
 Exemplum precij tanti puerile docendis,
 Quoquo se vertet causa docenda, viris.
 Cumq; suis cœli requiem promittit, eisdem
 Nos similes pueris moribus esse iubet,
 11 Cumq; sedet paruo rex magnus vultus Asello
 Et circumfusa plebe triumphat onans,
 Excipitur cantu puerorum Hosanna sonantium,
 Quorum solo hostes perculit ore suos.
 Denique virtutem in pueris ita comprobat, ad se
 Ut simili iubeat mente venire viros. (hoc sit
 12 Cum deus ante, per, & post Christum totus in
 Imbibat ut mores fascis prima bonos.

Moriger

Cato Christianus.

Moriger esto puer monius caelestibus, inde

Visurus senij tempora leta boni.

Unde recedentis non ullo marcida seculo

Cinget faelices sacra corona comas.

Tuq; pater, dominuq; deum, & tua gaudia spectans

Sedulus aeterni iussa parentis obi.

Ut, cum tarda tuos concluderit urna labores,

Divino moriens excipere sinu. (chartis,

12 Quicquid Apostolicis commendat epistola

Illa docet, qua iam dicta magister habet.

Cum monet officium prestari, precipit illud,

Ut te submittas, morigerumq; geras,

Omnibus hijs, quibus est in te commissa potestas,

Si natura dedit, in sue praesse tibi.

Non quia sunt homines, veru quia maximus illis

Te parere velut, qui dedit esse, deus.

Ut semper spectare deum iubeare salutis

Cui soli, & semper maxima cura tua.

Cui soli, & semper debetur gloria, summum

Donec finierint secula longa diem.

Hac postrema tibi proprie commendat Iesus

Qui fuso moriens sanguine sanxit ea.

Illa eadem servanda tibi dat Apostolus omnis,

Quorum quisque suum morte secutus herum.

Quae lenius sunt dicta mihi, quia & illa priora

Spiritus idem, qui hac posteriora, dedit

Confirmavit enim, non commutavit Iesus,

Quicquid lex veteris praecepit ulla libri.

Cato Christianus.

*Et dixisse semel satis est: quæ si repetantur,
Non intellectus signa prioris habent.*

Ad pueros in auleis.

*Emenda opera impono, quæ summa clauditur una,
Ut memor obserues quatuor ista puer.*

1 *Quisnam sit, qui te cupiat sic esse beatum,*

2 *Deinde quibus medijs perveniat eò.*

3 *Post, quis sit fructus, cum pervenietur eòdem,*

4 *Postremo errantis quam capitale malum.*

Alius ut figas animo, meliusq; recondas,

Quæ præmissæ meo carmine sensa legis,

Cumq; recondideris, sic sedulus omnia præstes,

Ne te pœniteat lecta fuisse tibi.

1 *Ille deus tuus est, qui te cupit esse beatum,*

Vera demonstrans integræ vitæ iter.

Qui cum non esses, sua imago fecit, ut esses,

Et vivum, cum esses mortuus, esse dedit.

Cumq; malis totus deformis moribus esses,

Vim tibi, quæ posses non malus esse, dedit.

Conspiravit enim totus cœli ille senatus,

Vnum sub triplici nomine nomen habens,

Ut virtute sua pueros formaret honestos,

Qui multa fœdi sorde fuere prius.

2 *Nec contentus eo deus est, sed & aggregat illos,*

Quorum opera paræ moribus esse poter:

Intra tecta domi, ut nequeas errare, parentes

Admonet, unde petas, unde quicquid erit.

Extra

3
Cato Christianus.

Extraxisti, scholas, preceptoraq; locum;

Qui monitis formantur tempora prima bonis.

Deniq; quatecunque via subduxeris, illa

Vicinos curam inssis habere tui.

Nam quicunque hominem se cogitat esse, iubetur,

Si prohibere potest, ne finat esse malum.

Hoc est, vicini iumentum, quando laboras,

Sublatum è medio velle lenare iugo.

Hoc est, errantem si quando videbis Asellum,

Retractum domino reddere velle suo.

3 *Sed quoniam sequitur talem vindemia carum;*

Quae sperare labor pramia tuis haberi?

Dum viues, homini charus, terraq; beatus,

Aeternum felix, cum moriere, deo.

Quae duo maxima sumi misera solatie vite,

Cælo ut sis charus, qui fuit ante solo.

4 *Sin malus malus esse puer, vitioq; superbis,*

Aeternum infelix, cum morieris, eris.

In mundo immundus, frugum consumptor iniquus,

Fax impura hominum, prater eaq; nihil.

Quando igitur tantus per pramia tanta, modus

Tam sano, dominus te velit esse bonum,

Nolito generose puer malus esse, sed intra

Te servaturi vinico iura dei.

Preces ad Iesum Christum.

5 *Christe deus pueris certa spes sola salutis,*

Qui nostra causa factus es ipse puer.

Cato Christianus.

Quia tuo exemplo sanxisti iura parentum,
 Sen cælo placeat credere, sine fallo.
 Hoc teneri precibus pueri concede rogantis,
 Sic sequar ut monitus cum pietate tuos,
 Quo placeam patriq; deo, cui debeo, quod sum,
 Atque homini, patrem quem dedit ille mihi.
 Sed neque displiceam matri, quam condidit esse
 Auxiliatricem subsidiumq; patri.
 Denique eos omnes pius, & submissus honorem,
 Quos mihi commendas tuq; paterq; tuus,
 Ut dum terrestres pius, & submissus honoro,
 Cælesti discam moriger esse patri.
 Hac à patre tuo faciet qui cuncta rogatu,
 Pro me, & pro pueris annibus oro petas,
 Si petere ista velis, iam te impetrasse putabo:
 Sic mihi stat certa mente reposita fides.
 Christus enim patrem non exorabit Iesus,
 In cuius posuit, que sua cunque, manu?
 Cuius subiecit pedibus cælumq; solumq;
 In quo testatur complacuisse sibi?
 Ergo preces audis pueriles mitis Iesu,
 Cui sacer est nostri fusus amore cruor.

F I N I S.

*Cur à pietate Christiana, & carmine in-
choanda puerorum disciplina.*

Scribunt Sotomennus, Socrates scholasticus, Suidas Apollinarium patrem antiquitatem Iudaicam & veteri testamento carmine heroico perstrinxisse: tyrannum pindari, comedias Menandri, tragedias Euripidis argumentis & sacra Scriptura delibatis retulisse. Pilius Apollinarium, Evangelia & Apostolorum acta in dialogos, Platonis exemplo coniecisse: atque hac eo tempore, quo Iulianus Imperator, qui ideo apostata dicitur, quia Christianismum deseruerat, Christianorum liberos a poetis, scriptoribusque prophanis arcuaret, ne in eis educarentur. Grauius enim ferebat homo impius sua desertura patronos a Gregorio Nazianzeno, Basilio magno, Athanasio Alexandrino Apollinario patre, ceterisque recte sentientibus de vera religione patribus infinitum quantum superari. Quam ipsorum in omni scientia genere excellentiam cum & literaria Græcorum educatione promanasse crederet, ut succrescenti fidelium multitudini alas quasi literarias amputaret, poetis illis & scriptoribus Græcis in prima educatione interdixit, ne suis rebus hostes nominis Christiani confoderentur: sic enim peti se & suos predicabat. Illi prophana Græcorum literatura, contra Iuliani tyrannidem, quam in pueriles etiam scholas exercuit, necessarium argumenti sacri carmen succenturiabant: cum vero in acie cecidisset Iulianus, & suo in aerem sparso sanguine, Iesu Christo, quem ille Galilaum nominabat, victoriam triumphumque de se statim morituro tradidisset, Christiani quidam quasi postliminio simul cum pietate libera, & rationis usum pristina ratio restituta est, sed ita, ut in scholis Christiana argumenta desuererent, prophana increbrescerent. Quæ desuetudo & longo temporis decursu scholis Christianis plus nocuit, quam brevis illa contra easdem Iuliani interdictio obesse potuerat: ut mihi

iam

iam restituta pietati doctrina valde necessarium videntur
hoc christiani argumenti genus in scholarum primos quasi
aditus introducere, ut pueri sic ab initio eraditi, cum postea in
scriptoribus profanis versabuntur de nostra veritate & il-
lorum vanitate melius iudicent, illorum nugas, fabulas,
commenta, ineptias, superstitiones, mendacia, impietates in sal-
sis etiam gentium dyscipienter admirentur & irrideant, imo
tantam cecitatem deplorent, & comparatione cum illis facta
plene, perfecteque intellendant, quantum deo nostro, Christo
nostro, spiritui sancto, & vero deo propter sacrosanctam
salutis aeternae veritatem debeant. Cuius rei fructuosa vis pe-
no tota & prudens magistri erudita pietate videtur pendere.
Et vero haec carmine doceantur, nihil opus erit externam pru-
dentiam, sed testimonium obviacare, cum deus noster cæli ter-
raque creator & dominus, si verissimum, certissimumq; testem
præbuerit argumenti carminibus commendandi, si illud veli-
mus discere, in memorie perpetuo inhærare. Deuteronomij e-
nim 3. 1. cum vellet conditionis suæ non perituram historiam
ipsam etiam Hebræorum puerulus inferere, iussit Moſen eam car-
mine ad cælum describere, quod & Moſes 32. persecutus
est, & ita propter excellentiam obtinuit, ut inter caelestes can-
tiones etiam agni canticum caneretur Apo. 15. 3. Cur itaq;
haec observata & sacris literis collegerim, & cur eadem carmi-
nibus obſignauerim, apud eruditos indices hæc pauca suffece-
rint.

FINIS.

